

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VE ŠKOLNÍCH KNIHOVNÁCH

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Kristýna Krausová, DiS.**
Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Krausová, DiS.**
Osobní číslo: **P09000301**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Volnočasové aktivity ve školních knihovnách**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Zpracovat celoroční tematický plán školního čtenářského kroužku

Metody:

Rozhovor

Požadavky:

- Vyhledat a prostudovat zdroje
- Navrhnout měsíční model aktivit školního čtenářského kroužku

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Dítě a kniha : O čtenářství jedenáctiletých. Vyd 1. Plzeň : Aleš Čeňek, 2004. 179 s. ISBN 80-86898-01-6
- SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Vyd 1. Praha : Portál, 2011. 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7
- BĚLOHRADSKÁ, Jitka. Informační gramotnost. Vyd. 1. Brno : Moravská zemská knihovna, 2006. Školní knihovna jako informační centrum školy, s. 84-100.
- HOUŠKA, Tomáš . Školní knihovna jako důležitý prvek vzdělávání. Infocus. 1996, č. 6/7, s. 124-125

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **3. března 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2015**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. března 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Mnohokrát děkuji své vedoucí PaedDr. Jitce Jursové, PhD. a Mgr. Ludmile Čumplové za trpělivost a pomoc při tvorbě mé bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce si dává za cíl zpracovat návrh ročního tematického plánu školního čtenářského kroužku. V první kapitole představuji pojem školní knihovna, jeho definici a zakotvení v legislativním systému. Dále rozebírám pojem čtenářství a čtenářská gramotnost. V další kapitole vysvětluji význam školy, rodiny a knihovny a jejich vliv na dětské čtenářství. Následně se zabývám volným časem a jeho funkcemi. Další kapitola se zabývá Klubem školních knihoven. V praktické části poté na základě analýzy vybraných knihoven a předchozích informací představuji návrh ročního plánu. Pro příklad jsou zde rozepsané čtyři za sebou jdoucí lekce a příklady her vhodných do knihovního prostředí.

Klíčová slova: čtenářství, školní knihovna, volnočasové aktivity

Annotation

This bachelor thesis deals with the making of one year plan for school book club. In first chapter is explanation and definition of school library, and its legislation. In next chapter is explanation about differences between reading and knowing what is text about, mainly targeted to children. In next chapter is showed up signification of the role family, school and libraries and their influence on child knowing what is text about. Consequently I deal with school libraries and their functions and leisure time and his function. Next chapter is about School Libraries Club. .In practical part I analyze some school libraries and based on this and previous informations I came up with the year plan. Four lectures are more in detail for example and also there are examples of some suitable library games.

Key words: reading, school library, leisure time activities

Úvod	8
1. Problematika čtenářství a čtenářské gramotnosti	9
1.1. Čtenářství a čtenářská gramotnost	9
1.2. Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost.....	10
1.3. Výzkumy týkající se čtenářství a čtenářské gramotnosti	12
2. Školní knihovna	16
2.1. Vymezení pojmu.....	16
Charakteristika školní knihovny	17
Legislativa	17
2.2. Funkce školní knihovny	19
Cíle školní knihovny	20
Úkoly školní knihovny.....	21
3. Další činnosti ve školních knihovnách	23
3.1. Volný čas.....	23
3.2. Volnočasové aktivity	23
3.3. Metody práce ve školní knihovně	24
3.4. Vybrané aktivity ve školních knihovnách	26
3.5. Aktivity ve školních knihovnách v zahraničí, spolupracující se ziskovými institucemi	29
4. Čtenářský kroužek	31
3.1. Čtenářské kroužky dneška.....	33
5. Shrnutí teoretické části	34
6. Praktická část	35
6.1. Průzkum.....	36
6.2. Vyhodnocení.....	38
7. Analýza vybraných knihoven	39
7.1. Vyhodnocení rozhovorů	40
8. Příprava čtenářského kroužku	43
9. Celoroční tematický plán školního čtenářského kroužku	46
9.1. Měsíční plány	48
9.2. Detektivní hra.....	52
9.3. Návrh modelu práce čtenářského kroužku jeden měsíc.....	54
9.5. Další vhodné aktivity	62
10. Závěr	64
11. Seznam literatury	65
12. Přílohy	66

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala téma Volnočasové aktivity ve školních knihovnách. Myslím, že je problém dětského čtenářství je velmi akutní a je ho třeba řešit. Školní knihovny jsou jedna z možností, jak dětem přiblížit čtenářství, vybudovat v nich pozitivní vztah ke knihám a naučit je, jak se ke knihám správně chovat, jak si vybrat vhodnou knihu a všeobecně rozšířit jejich informační gramotnost.

Cílem mé práce je popsat a vypracovat roční tematický plán školního čtenářského kroužku.

V první kapitole se věnuji problematice čtenářství a čtenářské gramotnosti. Řeším zde významy těchto slov a ukazuji výsledky výzkumů zabývajících se čtenářstvím a čtenářskou gramotností. V druhé kapitole ujasňuji pojem školní knihovna a popisuji její právní zakotvení. Rozepisuji zde její funkce cíle a úkoly. Ve třetí kapitole se věnuji volnému času a aktivitám konaným ve školních knihovnách. Dále zde popisuji metody a formy práce, které se zde nejčastěji používají.

V praktické části představím dvě dobře fungující školní knihovny a na základě informací získaných z průzkumu a analýzy knihoven poté vytvořím návrh ročního tematického plánu pro školní knihovnu. Pro ilustraci zde také uvedu návrh čtyř za sebou jdoucích lekcí daného čtenářského kroužku na téma Detektivní literatura.

1. Problematika čtenářství a čtenářské gramotnosti

1.1. Čtenářství a čtenářská gramotnost

„Čtenářská gramotnost je schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam ze široké škály textů. Čtou, aby se učili, účastnili se čtenářského života a také pro radost“. (Výzkum PIRLS 2001)

Čtenářská gramotnost je schopnost a dovednost vnímat a porozumět psanému textu a adekvátně ho interpretovat.

„Čtenářská gramotnost je schopností používat tištěných a písemných informací pro fungování ve společnosti k dosahování vlastních cílů a k rozvoji vlastních vědomostí a vlastního potenciálu“. (Výzkum IALS)

Čtenářství je plánovité a cílené rozvíjení schopnosti čtení.

„Čtenářství vyjadřuje aktivní vztah k četbě a literatuře vůbec. Je vnímáno jako důležitý faktor socializace a kultivace jedince a proto se dá předpokládat, že jeho úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa. V posledních letech byla provedena empirická šetření, která naznačují, že rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti vyžaduje výraznější podporu. Tato podpora by kromě podstatné proměny výuky způsobu čtení a způsobu jeho využití ve škole měla zahrnovat spolupráci širší zainteresované veřejnosti – rodičů, knihovníků, nakladatelů, ale i médií atd...“ (Karásková, 2010)

Pojmy čtenářství a čtenářská gramotnost jsou tedy synonymy, ale pouze v jednom směru. Čtenářství a čtenářská gramotnost mohou být zaměňovány a často jsou uváděny spolu, ale pouhá čtenářská gramotnost není to samé jako čtenářství.

Kdybych tedy vybrala hlavní znaky, formulovala bych definici čtenářství asi takto: Čtenářská gramotnost je schopnost číst a porozumět psanému textu, kdežto čtenářství je čtení samo o sobě.

Poslední definice se zmiňuje o empirických šetřeních a podpoře čtenářství a čtenářské gramotnosti. Těchto výzkumů je hned několik a v posledních letech se snaží vzbudit pozornost veřejnosti.

1.2. Faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost

Rodina

„Bez ohledu na to, kolik máš práce, ta nejdůležitější věc, kterou můžeš učinit pro budoucnost svého dítěte, je kromě projevů lásky a objímání také každodenní hlasité předčítání a radikální omezení televize. (Konezsová, 2009)

Rodina představuje základ celého vývoje dítěte. Zde dítě získává návyky a dovednosti, zde rozvíjí své schopnosti, zde se formuje osobnost dítěte. Rodičovský vzor je pro dítě v rané etapě vývoje nejdůležitější. Pokud je dítě zvyklé od raného věku vídat rodiče s knihou, nebude pro něj nic zvláštního začít číst také. Stejně důležité je pro dítě předčítání z knih. To vše ho nenásilně vede k přijetí knihy jako dobrého přítele.

Ale nejde zde o pouhé přečtení knihy. Pokud dítěti rodiče vypráví pohádky, či vlastní vymyšlené příběhy, rozvíjí to jeho fantazii. A stejně tak později může rodič mluvit s dítětem o knize, kterou přečetlo. Tím ho může lehce a nenásilně přivést k zamyšlení nad vlastním příběhem. Tím, že rodiče čtou, že si s dětmi vypráví vlastní příběhy a povídají si o již přečteném, tedy v dítěti rozvíjí mnoho faktorů – fantazii, logické myšlení, schopnost vyjádřit své niterné myšlenky, seberealizaci a samostatnost.

Průzkum stavu předčítání dětem a mládeži v rodinách metodou jednorázového anketního šetření (Konezsová, 200?) provedený v Moravskoslezském kraji na vzorku 1086 dětí ve věku od 7 do 11 let odhalil alarmující čísla, kdy 66% dotázaných dětí nikdo z rodiny nepředčítá vůbec, tzn. pouze 369 dětem je v domácím prostředí předčítáno z knih. Vzhledem k nepochybným výhodám předčítání a vyprávění pro dětský vývoj jsou to znepokojivé informace.

Škola

Systematická podpora čtenářství, zvláště pak na základních školách, patří mezi hlavní oblasti působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Škola je pro rozvoj dětského čtenářství neméně důležitá. Rozvíjí základy, které dítě získalo v rodině. Učitelé se stávají druhým výrazným vzorem v životě dítěte. V ideálním případě jsou tedy čtenářské návyky, získané od rodičů, rozvíjeny ve škole.

Důležitá je zde role učitele a jeho schopnost odhadnout čtenářskou zkušenost žáka. Podle tohoto poté pomoci žákovi nalézt správnou knihu pro něj. Měl by se snažit o individuální přístup k dětem, pro něž čtenářství představuje problém. Zde se samozřejmě otvírá obrovská šance pro školní knihovny či knihovny městské.

Knihovník by měl dokázat poradit učiteli vhodnou knihu a konzultovat s učitelem výběr knih pro povinnou četbu.

Knihovna

Avšak ve výsledku jde všem o to jediné, dovést dítě ke knize, představit mu ji jako dobrého přítele, u kterého může najít radu, útěchu nebo úsměv. Pokud dítě začne číst, a začne ho to bavit, je pak jedno jak „hodnotnou“ knihu čte, důležité je, že ho tato kniha zaujala. Je totiž možné, že právě tato první kniha, byť odsuzována jako „braková literatura“, bude jeho prvním schůdkem ke čtenářství.

„Přečíst několikrát 400 stránek Harryho Pottera je pořádný trénink čtení. V tom současně vidím naději, že dítě sáhne po další knížce. Zejména dítěti, které přečte čtyři knihy za týden nemá šanci ublížit ani brak“. (Mertin, 2008)

1.3. Výzkumy týkající se čtenářství a čtenářské gramotnosti

V oblasti čtenářství a čtenářské gramotnosti probíhá několik výzkumů na mezinárodní úrovni. Následujících tří uvedených se účastní i Česká Republika. PIRLS je určen pro žáky čtvrté třídy základní školy. PISA testuje patnáctileté žáky a PIAAC se zabývá dospělými.

PIRLS

Tato zkratka označuje Progress in International reading literature study, tedy Mezinárodní výzkum čtenářské gramotnosti. Tento výzkum každých pět let testuje žáky věkem odpovídající čtvrté třídě. Tento výzkum je nastaven tak, aby změřil dětskou čtenářskou gramotnost, která může poskytnout vodítka k budoucím trendům ve čtení, a aby získal informace o čtenářském zázemí dítěte doma i ve škole¹.

Česká republika se výzkumu nezúčastnila v roce 2006, tedy máme souvání pouze z roku 2001 a 2011.

Tento výzkum ukázal, že čeští žáci se od roku 2001 zlepšili o 9 bodů v oblasti čtenářské gramotnosti. Jsou stále v pásmu nadprůměru a devátí v celkovém žebříčku. Také se ukázalo, že v ČR se zvýšil počet žáků na střední a vysoké úrovni čtenářské gramotnosti, a to na vysoké úrovni o pět procent a na střední o čtyři procenta.

¹ "It is designed to measure children's reading literacy achievement, to provide a baseline for future studies of trends in achievement, and to gather information about children's home and school experiences in learning to read."

ROZDÍL VE VÝSLEDKÁCH ŽÁKŮ NA CELKOVÉ ŠKÁLE A NA ČTYŘECH ÚROVNÍCH V LETECH 2001 A 2011

Země	Celková škála rozdíl mezi roky 2001–2011	Definované úrovně			
		velmi vysoká	vysoká	střední	nízká
Rusko	40	▲	▲	▲	▲
Slovinsko	29	▲	▲	▲	▲
Slovensko	17	▲	▲	▲	
USA	14	▲	▲	▲	▲
ČR	9		▲	▲	
Norsko	8	▼		▲	▲
Nový Zéland	2				
Německo	2				
Itálie	1				
Anglie	-1				
Maďarsko	-4	▲		▼	▼
Nizozemsko	-8	▼	▼		
Rumunsko	-10				
Litva	-15	▼	▼	▼	▼
Švédsko	-19	▼	▼	▼	▼

PISA

Výzkum PISA (Programm for International Students Assessment) Je výzkum, který opakovaně zjišťuje výsledky dětí z celého světa v matematice, čtení a přírodovědné gramotnosti. Hlavním cílem je poskytnout dané zemi výsledky o úspěšnosti a hlavně efektivitě jejího vzdělávacího systému. Výzkum PISA se od ostatních výzkumů liší především tím, že klade důraz na dovednosti, které mají dopad na uplatnění mladých lidí po dokončení základní školní docházky. Proto je také vybrán věk 15 let. Nejsou tedy testovány jen děti z jednoho ročníku ale všechny vybrané patnáctileté děti, jelikož právě v patnácti letech končí u většiny zúčastněných zemí povinná školní docházka. Tento výzkum se odehrává v devítiletém cyklu, přičemž sběr dat se odehrává během tří let, kdy jsou testy zaměřeny převážně na jednu část výzkumu. V roce 2009 to byla čtenářská gramotnost, v roce 2012 matematika a v roce 2015 to bude přírodovědná gramotnost.

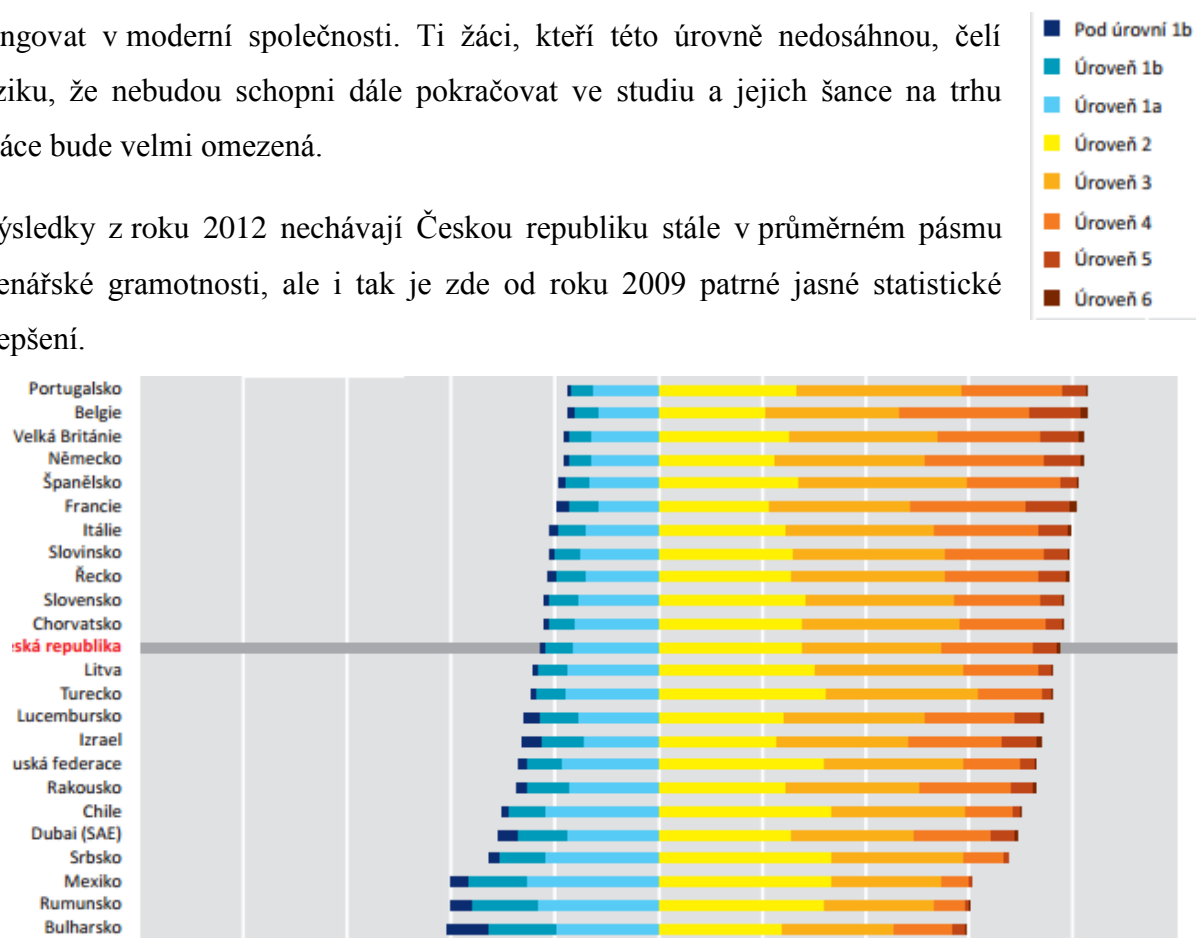
Nejnovější výsledky v oblasti čtenářství jsou tedy z roku 2013, ale v roce 2009 byla naposledy čtenářská gramotnost hlavní výzkumnou složkou.

Výsledky testu PISA se sdělují pomocí bodů nebo pomocí úrovně způsobilosti. V testu čtenářské gramotnosti naše děti dosáhly pouze podprůměrných výsledků a umístily se ve spodní třetině žebříčku. Česká republika se tak stala jednou z pěti zemí, u kterých došlo od roku 2000 k výraznému zhoršení výsledků. Výzkumy dále ukázaly, že v této oblasti se zhoršují zejména chlapci. Je zajímavé, že úroveň čtenářské gramotnosti se výrazně zhoršila u žáků základních škol, středních škol s maturitou i bez a učilišť, ale v podstatě se nezměnila u žáků gymnázií. Nejhůře jsou na tom v této oblasti žáci z Moravskoslezského a Karlovarského kraje, nejlépe pak pražští žáci.

Další alarmující změnou je největší propad v indexu „čtení pro radost“, což je čtení pročtení samo o sobě. Čtení, ke kterému se dítě uchyluje ve svém volném času a ze své svobodné vůle.

Výsledky v oblasti čtenářské kompetence jsou prezentovány pomocí úrovní způsobilostí. Ve zkratce, žáci, kteří dosáhli poslední, šesté úrovně, jsou vynikající čtenáři, kteří ovládají velmi složité čtenářské kompetence. Naopak žáci dosahující první úrovně dosahují velmi špatných výsledků. Druhá úroveň je považována za hranici, při které jsou žáci schopni fungovat v moderní společnosti. Ti žáci, kteří této úrovni nedosáhnou, čelí riziku, že nebudou schopni dále pokračovat ve studiu a jejich šance na trhu práce bude velmi omezená.

Výsledky z roku 2012 nechávají Českou republiku stále v průměrném pásmu čtenářské gramotnosti, ale i tak je zde od roku 2009 patrné jasné statistické zlepšení.

Obr. č. 2 (Dostupné z <http://img2.ct24.cz/multimedia/documents/23/2281/228041.pdf>)

PIAAC a SIALS

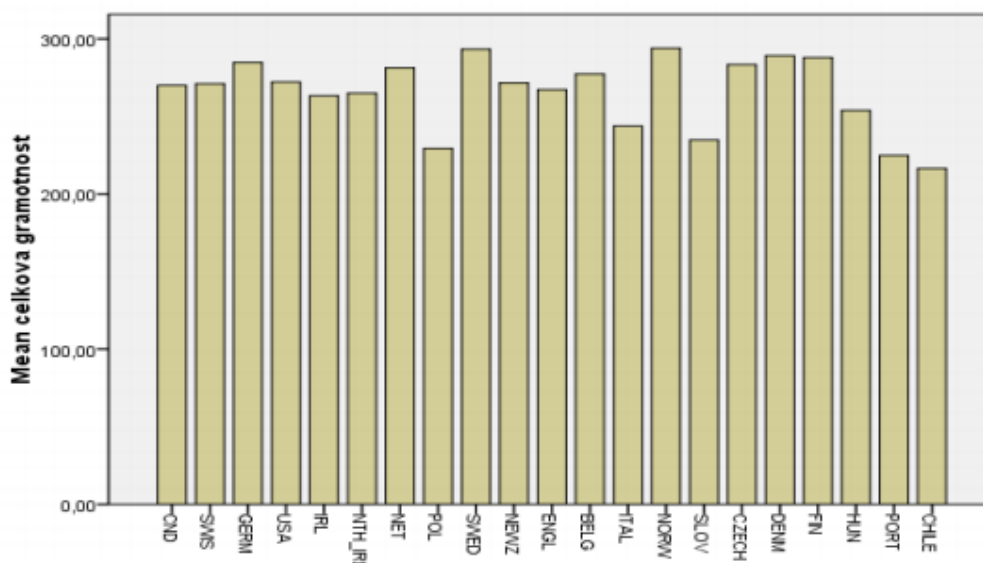
Programme for the international assessment of adult competence. Tento výzkum je zaměřen na základní dovednosti potřebné v běžném životě a na pracovním trhu u dospělých (16 – 65 let) a mapuje zároveň využití těchto v každodenním životě. Výsledky výzkumu měly být dostupné od konce roku 2013, ovšem tyto výsledky stále nejsou zveřejněny. Pomůžu si tedy výsledky z testu SIALS (Second International Adult literacy study), který se naposledy odehrál v roce 1998. Tento výzkum měřil v podstatě to samé, co PIAAC.

V tomto výzkumu Česká republika dopadla zcela průměrně, tedy co se týče čtenářských kompetencí. Ukázalo se, že zde je nízký podíl lidí, kteří mají nízké kompetence ale stejně tak nízký podíl lidí s vysokými kompetencemi. Neboli jsme se ocitli ve středu. Ovšem tento test je již více jak deset let starý, jeho výsledky tedy nejsou zcela relevantní.

Je tedy zajímavé, že mladší děti zřejmě nemají problémy se čtenářstvím a čtenářskou kompetencí, zatímco výsledky výzkumu PISA jasně ukazují velmi nízké čtenářské kompetence náctiletých dětí. Zřejmě tedy děti s přibývajícím věkem přestávají číst. A školní knihovna je jen jedna z institucí, která s tím může něco dělat.

Obr. č. 3. (Dostupné z http://www.piaac.cz/attach/SIALS_zprava.pdf)

Graf 2. Průměrná funkční gramotnost dospělých v jednotlivých zemích

2. Školní knihovna

2.1. Vymezení pojmu

„Školní knihovna je sbírka knih a jiných dokumentů v klasické i elektronické podobě, evidovaná v majetku školy, určená k rozvoji čtenářství a k rozšíření a doplnění učiva. Za školní knihovnu je považováno i informační centrum školy“ (Čumplová, Nejezchlebová, & Švastová, 2008).

Toto je definice vytvořená pro potřebu statistického zjišťování údajů.

„Školní knihovna je knihovna škol s nižším než třetím stupněm vzdělávání, která slouží především žákům a pedagogům těchto škol. Stejně ale může sloužit jako veřejná knihovna.“ Tato definice dále uvádí, že hlavním úkolem školní knihovny je informační a dokumentační zabezpečení vzdělávacího procesu. Tato definice pochází z české terminologické databáze.

Ve školském zákoně školní knihovny přímo zmíněny nejsou, mluví se zde pouze o školských účelových zařízeních a o službách, které tyto poskytují.

Poslední definice je z Příručky pro školní knihovny. Tato definice se snaží shrnout předchozí dvě do jednoho celku. Její výhodou je, že ji vytvořily knihovnice, které mají zkušenosti se školními knihovnami i potřebné vzdělání.

„Školní knihovna je sbírka knih a jiných dokumentů v klasické i elektronické podobě zřizovaná a udržovaná z rozpočtu školy (obce, kraje), evidovaná v majetku školy, určená k rozvoji čtenářství a k rozšíření a doplnění učiva, jejíž pracovník poskytuje odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro žáky, studenty a zaměstnance školy. Za školní knihovnu je považováno i studijní a informační centrum školy. Za určitých podmínek (za nichž lze školské služby poskytovat veřejnosti) může sloužit i jako veřejná knihovna“ (Babirádová, 2009).

Tato definice tedy řeší jak knihovnické dokumenty a vliv školní knihovny na vzdělávací proces, ale také bere v úvahu lidský faktor, tedy osobu knihovníka.

V žádném legislativním dokumentu neexistuje oficiální definice školní knihovny. Každá instituce, která se školní knihovnou zabývá, si ji tedy musí vytvořit sama pro své potřeby.

Obecně vzato, je školní knihovna nesamostatnou organizační složkou školy, která ji zřídila. Vedení školy pak zajišťuje podmínky potřebné k plnění jejích úkolů a povinností.

Školní knihovny plní spolu s veřejnými jednu z nejdůležitějších funkcí – vedou děti k tomu, aby se z nich stali čtenáři, a zároveň se podílejí na informačním zabezpečení vzdělávacího procesu na základních a středních školách.

Charakteristika školní knihovny

Školní knihovna je zdrojem informací pro žáky, kteří se zde učí efektivně získávat potřebné informace, pracovat s informačními zdroji a vyhledávat v databázích. Zde také žáci získávají správné návyky pro práci s knihami a informacemi. Podporuje se zde zájem o samostatné vzdělávání a četbu. V moderní školní knihovně je také důležitý internet. V dnešní době je internet nezastupitelný a žáci hledají informace nejprve na internetu, až posléze v knižním fondu. Ve školní knihovně se žáci učí pracovat s internetovými zdroji a vyhledávací a třídít informace z nich získané.

Legislativa

Pro vedení školní knihovny neexistují legislativní předpisy. Tyto byly bez náhrady zrušeny v devadesátých letech dvacátého století. Školní knihovny se tedy řídí obecně platnými dokumenty a doporučeními.

- A) Obecně platné předpisy. Mezi tyto zařazujeme Listinu základních práv a svobod, Zákon o svobodném přístupu k informacím, Školský zákon, Rámcové programy a také takzvaný knihovní zákon.
- B) Doporučení mezinárodních organizací. Například Mezinárodní doporučení UNESCO pro plánování informačních center škol nebo Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách

Zákon 561/2004 Sb, tedy zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) se o školních knihovnách vůbec nezmiňuje, neboť z pohledu zákona, je školní knihovnictví chápáno jako činnost školy.

Vyhláška č. 108/2005 Sb. o školských výchovných, účelových a ubytovacích zařízeních o školních knihovnách hovoří, ale přitom převážná část školních knihoven kritérium školského zařízení nespĺňuje. V rejstříku školských zařízení je zapsáno pouze 13 školních knihoven, ostatní jsou provozovány v rámci školy.

V září 2009 vychází Doporučení MŠMT k činnosti a funkci školních knihoven na ZŠ a SŠ (č.j. 12487/2009-20), které bylo vytvořeno na základě domluvy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Spolu s přílohami – Návrh knihovního řádu školní knihovny a Doporučení pro vybavení školních knihoven – tvoří ucelený metodický materiál, který pedagogickým pracovníkům pomůže při budování školní knihovny.

Doporučení je rozděleno do osmi článků, z nichž každý řeší jednu oblast související s činností školní knihovny.

Článek 1 -Základní ustanovení Doporučení definuje školní knihovnu a okruh jejích uživatelů a vymezuje okruh působnosti školní knihovny – tedy že jedna školní knihovna může sloužit více školám, a může také poskytovat služby veřejnosti.

Článek 2 – určuje úkoly školní knihovny. Vytváření informačního fondu, evidence knihovních dokumentů, realizace aktivit na podporu čtenářství, spolupracuje s kulturními, zájmovými a vzdělávacími institucemi, podílí se na nabídce volnočasových aktivit žáka a další.

Článek 3 se zabývá řízením a personálním zabezpečením školní knihovny, Článek 4 řeší financování školní knihovny a Článek 5 je ohledně knihovního fondu.

Článek 6 jsou knihovnicko-informační služby, které jsou základní – půjčování knihovnických dokumentů, rešerše, umožnění přístupu k internetu, a speciální – meziknihovní výpůjčky, reprografické služby aj. Za tyto služby může ředitel školy určit odpovídající poplatky.

Článek číslo 7 se věnuje materiálnímu a technickému zabezpečení knihovny.

Článek 8 – Metodická pomoc školním knihovnám. Tento článek odkazuje na www.npkk.cz/csk/ tedy Centrum pro školní knihovny a také na Klub školních knihoven SKIP. Dále také určuje, že vzdělávání knihovníků školních knihoven organizují zařízení resortu školství pověřená vzděláváním pedagogických pracovníků, která zajišťují také akreditaci těchto kurzů.

České zákonodárství se tedy školní knihovnou nijak obsáhle nezabývá, dokumenty jsou převážně obecné povahy, zmiňující se o svobodném přístupu k informacím a vybavení školní knihovny. Doporučení MŠMT se školní knihovnou zabývá obsáhleji, ale spíše z technického hlediska, než z hlediska pedagogického.

Manifesty UNESCO a IFLA² se na evropské úrovni zabývají školními knihovnami více než české zákonodárství a zmiňují i práci s žáky.

S moderními metodami výuky musí nezbytně souviset změna v práci školní knihovny, která se transformuje v knihovnické a informační centrum školy, s těmito úkoly:

- 1) Spojit dílčí knihovny školy tak, aby z kvalitního fondu jedné knihovny mohly být poskytovány služby celému společenství školy.
- 2) Zajistit maximální přístupnost knihovny
- 3) Hlavní důraz klást na prezenční výpůjční služby
- 4) Vytvořit z knihovny místo pro tvořivou a aktivní práci žáků i učitelů s informacemi a literaturou v klasické i elektronické podobě
- 5) Získat pro práci a záměry knihovny co největší možnou spolupráci
- 6) Podporovat potřebu a učit jak s informacemi pracovat
- 7) Praktickou systematickou činnost vytvářet u žáků dovednostní návyky v práci s informacemi

2.2. Funkce školní knihovny

Knihovna plní významné funkce ve výchovně-vzdělávacím procesu. Vymezení funkcí je možno nalézt například na webových stránkách Centra pro školní knihovny, nebo v publikaci magistry Čumplové. Na základě těchto zdrojů jsem definovala vlastní vymezení funkcí školní knihovny.

² Dostupné z http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_sk.htm

- Informační centrum – školní knihovna by měla fungovat jako informační centrum školy jak pro žáky, tak pro učitele. Ovšem tato funkce není pouze o dobré zásobenosti a využívání knihovny. Žáci, a potažmo i učitelé, jsou vedeni k samostatnému vyhledávání relevantních informací, jejich třídění a práci s nimi. U žáků je důležité vytvořit správné dovednosti a návyky v oblasti práce s informacemi.
- Čtenářství a čtenářská gramotnost – školní knihovna pořádá aktivity na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti. Je vhodně literárně vybavená, a knihovnice ví, které knihy doporučit pro jaký věk.
- Zapojení do vyučovacího procesu – předpokladem je vhodně vybraný knihovní fond. Spolupráce s učiteli, zapojení nových témat a metod do výuky. Žáci zde nacházejí dostatek materiálů pro samostudium, nebo vypracování domácích úkolů.
- Výchovná funkce – Žákům se zde dostává kulturních stimulů, nejen ve formě knižní, nýbrž i pořádáním besed s autory nebo návštěvou kulturních akcí.

Cíle školní knihovny

Každá knihovna má své specifické cíle, které závisí na dohodě s učiteli, závazky z vedení školy a také na možnostech školní knihovny. Zde uvedu cíle z projektu Školní knihovny na podporu školních knihoven z Moravské univerzity, které velmi dobře korespondují a vystihují funkce školních knihoven.

- Vedení žáků k radosti ze čtení a k základním návykům využívání knihovnických služeb a fondů.
- Podpora výchovy a vzdělávání
- Umožnění svobodného přístupu k informacím a službám
- Rozvoj individuálních dovedností a schopností
- Vedení žáků k samostatnosti, odpovědnosti a sebevzdělávání
- Podpora kulturního a sociálního povědomí

- Vedení k celoživotnímu využívání informačních zdrojů a k celoživotnímu vzdělávání

Je tedy vidět, jak z legislativy, tak ze směřování funkcí školní knihovny, že hlavním cílem moderní školní knihovny je přivést knihovnu k žákům i učitelům. Školní knihovna se má snažit být moderní, nejen ve smyslu přístupu k internetu či novým výukovým metodám ale i v přístupu k žákům. Má se snažit spolupracovat s dalšími institucemi a pořádat nejen výukové akce, které žáky zaujmou, ale také něco naučí.

Úkoly školní knihovny

Úkoly školní knihovny řeší Dokument MŠMT Doporučení pro školní knihovny.

- 1) vytvoření kvalitního informačního fondu, který obsahuje všechny zdroje informací, tedy nejen knihy a knižní dokumenty, ale i faktografické tabulky, databáze, výukové programy, a elektronické dokumenty. Tento knihovní fond by také měl být odlišný od fondu veřejné dětské knihovny. Nemá zde tolik místa beletrie, jako naučně-vzdělávací literatura a literatura faktu. Samozřejmostí je přístup na internet. Knihovní fond vybírá knihovnice a spolupracuje přitom s učiteli
- 2) je zabezpečení katalogizace a evidence všech dokumentů, registrace uživatelů a evidenci výpůjček
- 3) realizace aktivit na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti
- 4) spolupráce na individuální přípravě žáků i pedagogů s využitím zdrojů z fondu školní knihovny
- 5) vypracování programu rozvoje čtenářské a informační gramotnosti žáků a podílí se na jeho realizaci. Tento program je součástí školního vzdělávacího plánu
- 6) zajišťuje spolupráci s kulturními, zájmovými a vzdělávacími institucemi kraje
- 7) podílí se na nabídce volnočasových aktivit školy
- 8) vypracovává plán rozvoje, činností a koncepce školní knihovny a také zabezpečuje propagaci jejích aktivit

V zásadě by se tyto úkoly daly shrnout do několika bodů. První z nich je naučit žáky a potažmo i pedagogy práci s informacemi. Jak a kde informace efektivně vyhledávat a zpracovávat. Toto zajišťuje především dobře zásobený knihovní fond a v ideálním případě také spolupráce vyučujících se školní knihovnou při vyučování. Při takové hodině se žáci mohou naučit nejen například dějepisná fakta, ale i práci s databázemi a vyhledávání v knihovních dokumentech. Pokud se toto naučí, ušetří si mnoho času a starostí při tvorbě referátů a prací, nejen do školy. Druhým bodem je samotný knihovní fond a jeho vedení. Evidence, databáze, registrace a nákup nových dokumentů. Třetím bodem pak jsou aktivity na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti žáků. S tímto bodem pak souvisí i volnočasové aktivity nabízené knihovnou a spolupráce školní knihovny s dalšími institucemi.

3. Další činnosti ve školních knihovnách

Zde budu psát o aktivitách ve školní knihovně, které ale zcela neodpovídají definici volného času. Jsou to aktivity, které plní rekreační a oddychovou funkci, ale není to přímo volný čas. Jsou to například čtenářské kroužky, čas, který zde děti tráví vypracováváním domácích úkolů a podobné.

3.1. Volný čas

„Volný čas je doba, kdy člověk koná činnosti podle své vůle takovou intenzitou, aby si odpočinul, bez záměru produktivity pro prospěch společnosti.“ (Pávková, 1999).

„Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.“ (Hoffbauer, 2004)

„Souhrn činností, které může člověk provozovat s plnou libovůlí, buď pro odpočinek nebo pobavení, či pro rozvoj svých znalostí nebo nezištné školení, pro svou dobrovolnou účast na společenských záležitostech nebo svobodnou tvůrčí činností poté, když se uvolnil ze závazků pracovních, rodinných i společenských“. (J.Dumazedier, 2000)

Z uvedených příkladů lze vidět, že v podstatě definice zahrnuje vždy stejné okolnosti jen jinak vyjádřené. Jde o čas, ve kterém člověk nemá žádné povinnosti a může dělat, co se mu líbí.

3.2. Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity jsou tedy aktivity, které probíhají ve volném čase člověka, jako forma relaxace nebo zábavy.

Vhodně vybrané volnočasové aktivity jsou účinnou formou prevence takových výchovných problémů, jako je například drogová závislost, záškoláctví nebo poruchy příjmu potravy. Volnočasové aktivity plní tyto čtyři funkce, v různé míře.

- 1) Zdravotní funkce – volnočasové aktivity mohou přispívat k návyku zdravého životního stylu, dostatečného pohybu. Mohou pomoci usměrnit režim dne, aby si dítě zvyklo na dostatečný pohyb.
- 2) Sociální funkce – děti zde potkávají své vrstevníky v jiném prostředí než běžně ve škole, tedy rozvíjí svůj sociální život. Stejně tak zde může probíhat nácvik různých kooperativních, sociálních či mluvních dovedností.
- 3) Preventivní funkce – zahrnuje primární, sekundární a terciární prevenci sociálně-patologických jevů.
- 4) Funkce výchovně vzdělávací – klade důraz na rozvoj schopností dětí, na formování jejich postojů a vlastností, získávání nových vědomostí, a uspokojování potřeb a zájmů dítěte.

Je zřejmé, že ne všechny tyto funkce mohou naplňovat volnočasové aktivity ve školní knihovně. Zdravotní funkce zde v podstatě odpadá. Zato ostatní funkce plní volnočasové aktivity ve školní knihovně bohatě. Samozřejmě nějaké knihovní aktivity lze modifikovat tak, aby se děti více hýbaly. Dobrým příkladem je například knihovnický lov, kdy děti běhají po celé škole. Ale jelikož v knihovně jde především o práci s knihami a informacemi, jsou takovéto aktivity velmi vzácné.

3.3. Metody práce ve školní knihovně

Metody a formy práce v knihovnách podléhají jistým omezením. Samozřejmostí je velikost a vybavení knihovny, dále pak finanční prostředky a personál a jeho vzdělání.

Metody práce ve školní knihovně můžeme rozdělit do několika kategorií. První je individuální versus skupinová. **Individuální práce** s dítětem má samozřejmě hlubší a dlouhodobější dopad, ale je náročnější na personál knihovny. Zde by se například dobře osvědčil projekt Book Buddies (viz podkapitola Aktivity ve školních knihovnách v

zahraničí knihovnách). Proto je ve školní knihovně mnohem častější **skupinová práce** s dětmi. Tato forma práce oslovuje více dětí, které tak zároveň mají šanci si mezi sebou promluvit, pomoci, zhodnotit. Formy práce se pak také liší podle věku dětí, či podle zaměření. V této kapitole tedy vypíši základní seznam metod a forem práce, v němž jsem se nejvíce inspirovala knihou Miloslavy Filipové. Další akce pak rozepisuji v následující kapitole.

Jedna z klasických metod práce, je **předčítání**. Ať už čte dítě dítěti, knihovnice dítěti, nebo si dítě jen čte nahlas, je to pro něj velmi přínosné. Ale je zde důležité zjišťovat, zda dítě čtený text vnímá. Často se při hlasitém předčítání stává, že čtenář sám neví přesně o čem text je. Pokud je v knihovně využívána tato metoda, jeden člověk čte, a děti poslouchají. Po dočtení následuje debata, o čem kniha byla. Můžeme také použít připravené kontrolní otázky. Často se také příběh nechává nedokončený a dítě ho má dovyprávět, či jen podle něj nakreslit obrázek.

Další metodou je **samostatné tiché čtení**. Jedná se o klasické čtení, kdy dítě sedí a čte si, ať už šeptem, nebo raději zcela potichu. Zde hodně záleží na výběru knihy a jejím následném využití, pokud nějaké je. Pokud dítě hodlá přečtenou knihu využít například pro školní úkol, je vhodné, aby si dělalo poznámky. Pokud čte knihu jen pro vlastní pobavení, je jen na něm, kolik si z knihy zapamatuje. V tu chvíli ovšem nemáme jasnou zpětnou vazbu od dítěte. Hodí se proto například program Book Adventure, kdy se dítě samo zpětně otestuje a vidí, jak vnímalo či nevnímalo knihu. V České republice existuje podobný program jménem Čtením a psaním ke kritickému myšlení.

Často využívanou skupinovou metodou je pak **vlastní vyprávění**. Ať již vyprávění dětí, knihovnic, nebo hostů. Uplatňují se zde různé besedy s autory, ilustrátory, nebo i herci. Pokud vypráví samy děti, je dobré, aby měly vyprávění dopředu připravené a konzistentní. Důležitá věc také je, aby ostatní děti nevyrušovaly, či se vyprávějícímu dítěti nesmály. Je proto dobré tuto metodu s dětmi provádět v užším kroužku, který se zná.

Další formou práce je zde naučit děti **vyhledávání v dokumentech** (encyklopedie, atlasy, slovníky, internet). Zde, jako i u ostatních metod, závisí na věku, a na metodě. Pro menší děti jsou vhodné dětské encyklopedie. Zde se děti dozví, co potřebují vědět bez zbytečných zahlcujících, či nepřesných informací. U starších dětí využíváme i internet a slovníky. Děti se musí naučit vytáhnout ze slovníků a encyklopedií důležité a relevantní informace k tématu a měly by se je naučit i vhodně interpretovat. U práce s internetem přichází ještě na

řadu vyřazování plevelných či mylných informací, děti si tedy všechny informace musí ověřovat.

Poměrně využívanou formou práce jsou ve školních knihovnách různé **besedy a přednášky**. Nemusí jít nutně o čistě knihovní témata, přednášející mohou být umělci, spisovatelé, nebo bývalí drogově závislí.

Poslední forma práce, o které se zde zmíním, **jsou akce ve školních knihovnách**, o kterých se více rozepíšu v dalších kapitolách.

Každá činnost má svůj vlastní cíl a význam. Některé jsou typické pouze pro danou školu, jiné jsou celonárodní. Každá má také jiné nároky na knihovnici, dozor, počet dětí, nebo prostory. V této kapitole uvedu příklady různých aktivit.

Aktivity ve školních knihovnách můžeme rozdělit z několika hledisek. Podle věku dětí, času, náročnosti na pomůcky, schopností skupiny, častosti či podle funkcí které plní. Každá aktivita má své místo a svůj čas a je na vedoucí této aktivity aby správně odhadla složení a náročnost her. Tyto aktivity nejenže přispívají ke kultivaci dětí, mohou také rozvíjet jejich smysl pro estetiku, řečové dovednosti, fantazii a mnoho dalších. Je jen na vedoucí akce jaké hry připraví a na jakou oblast výchovy a vzdělávání je zaměří.

3.4. Vybrané aktivity ve školních knihovnách

Noc s Andersenem je původně projektem jedné české knihovny – Knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti - na podporu dětského čtenářství. Tento projekt ale neprobíhá pouze ve veřejných knihovnách, ale také ve školních knihovnách. Jak ukázaly výzkumy, stále méně a méně dětí čte a jejich čtenářské návyky nejsou dostatečné, stejně tak jako jejich literární zručnost. Podle psychologa V. Mertina je přitom snadné přivést děti ke čtení. Nutný je jen osobní příklad, dokázat dětem, že číst je velké dobrodružství. Metoda osobního vzoru tedy vedla k uspořádání první Noci v knihovně a to v roce 2000 v Uherském Hradišti.

V březnu 2000 měl v knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana přednášku psycholog PhDr. Václav Mertin. Tato přednáška se vztahovala k metodám práce s dětmi trpícími dyslexií. Hovořil o tom, jak ke čtení motivovat děti, které nečtou a o „kouzlu chvilky s knížkou večer při ukládání dětí ke spánku“ (Páleníková, 2005). A právě tato věta odstartovala v hlavách knihovnic, Hany Hanáčkové a Mirky Čákové, nápad na předčítání dětem těsně před usínáním a tím i na přenocování dětí v knihovně.

První Noc s Andersenem byla realizována velmi rychle. Již v noci z 31. března na 1. dubna se ve spolupráci s dalšími knihovnicemi z okolních obcí otevřely dveře knihovny pro přespaní pětadvaceti dětí. Nešlo však pouze o přespaní v knihovně spojené s předčítáním. Děti zde měly připravené různé hry, hříčky a soutěže.

Pojmenování Noc s Andersenem vzniklo zcela náhodou. Datum narození dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena bylo totiž nejbližší datum akce v knihovně. Obě knihovnice, které s celým nápadem přišly, shodně říkají „*kdyby bylo nejbližší výročí například Boženy Němcové, byla by to Noc s Boženou Němcovou...*“.

Noc s Andersenem v Uherském Hradišti měla poměrně velký úspěch a díky Klubu knihoven se rozšířila po celé České republice. Metoda osobního příkladu – ukázat dětem že čtení je velké dobrodružství – se ukázala jako velmi efektivní. Nad Nocí s Andersenem převzal záštitu Klub dětských knihoven, který zároveň akci medializoval a finančně podpořil. Akce se díky svému velkému úspěchu brzy rozšířila i do sousedních zemí – Polska, Slovenska, Německa, Rakouska a Slovinska.

Při Noci s Andersenem na děti v knihovnách čeká především předčítání pohádkových příběhů – a to nejen těch od H. Ch. Andersena – v podání knihovnic, učitelů, starostů, herců, spisovatelů. Celou Noc provází také, v závislosti na programu, lampionové průvody, noční návštěvy zámků, hraní divadelních představení, noční diskotéky a další různorodé aktivity v prostředí knihovny i v jejím okolí. Na návštěvu za dětmi přichází převlečení Andersenové, Bílé paní, známí spisovatelé atd. Než se děti uloží ke spánku, zažijí spoustu dobrodružství, na které ještě dlouho rády vzpomínají.

V ČR je zaregistrováno přes 5.000 knihoven, ovšem jen 466 pořádalo v roce 2010 pro své dětské čtenáře akci Noc s Andersenem. Důvodů pro tak malou účast je mnoho a většinou jsou i oprávněné. Na vině může být například nedostatek toalet či místa na přenocování, případně nedostatek personálu, či prostá nedostatečnost čtenářské obce. Ovšem ale i přes tyto nedostatky některé knihovny nechtěly ochudit děti o jedinečné zážitky a tak

vypracovaly alternativní program, například zážitkové odpoledne bez nutnosti přenocování, či celoroční aktivní program s dětmi a tedy nepovažují akci Noc s Andersenem za nijak výjimečnou.

Jak se akce postupem času rozrůstá, nenocuje se již jen v knihovnách a také akce není již výhradně pro děti.

Noc s Andersenem nemá tedy nijak typický každoročně stejný program. Každý rok se mění téma této akce. Pokud je v daném roce významné výročí nějakého spisovatele, bude se zajisté v Noci s Andersenem připomínat. Takto už se oslavoval například Karel Hynek Mácha, František Hrubín, či Josef Lada.

Dalším rysem je hromadné předčítání z jedné určené knihy. Od roku 2007 se tak již předčítalo z knih *Šarlotina pavučinka* (WHITE, E. B.), *Radovanovy radovánky* (SVĚRÁK, Zdeněk), *Mojmír* (ŠTULCOVÁ, Renata) a *Lichožrouti* (ŠRUT, Pavel).

Mezi charakteristické znaky vnímané širokou veřejností, nejen těmi, kdo ví, o co se jedná při vyslovení názvu Noc s Andersenem, patří kreslené logo, hudební znělka, pohlednice, sázení Pohádkovníků a spolupráce se sdružením BMI v rámci kampaně Březen – měsíc internetu.

SUK- čteme všichni

Existují samozřejmě ještě jiné akce než je NsA, nejnámější je zřejmě *Kniha mého srdce*, které měla obrovskou mediální podporu. Existuje také ještě anketa SUK – čteme všichni, ve které čtenáři hlasují pro nejlepší dětskou knihu za minulý rok. Tato cena je udělována již od roku 1993 a je pojmenována po Františku Sukovi. Tato anketa je speciální tím, že je pro děti a děti respektuje. Děti sami mohou napsat, co je na které knize zaujalo a proč. Předpokládá se, že děti, které zde hlasují, jsou stálými čtenáři, a tedy se orientují v současné knižní produkci, můžeme výsledky této soutěže považovat za zajímavé nahlédnutí pod pokličku současného dětského vkusu. Pro zajímavost zde uvádím tři nejoblíbenější dětské knihy z roku 2012

1. Jeff Kinney: *Deník malého poseroutky 7. Páté kolo u vozu* (CooBoo)
2. Pavel Šrut: *Lichožrouti navždy* (Paseka)
3. Jiří Žáček: *Krysáci jsou zase spolu* (Česká televize)

3.5. Aktivity ve školních knihovnách v zahraničí, spolupracující se ziskovými institucemi

Další příklady jsem našla v cizojazyčné literatuře. Velmi mne zaujalo, že mnoho z nich spolupracuje se ziskovými institucemi – knihkupectvími, obchody, obchodními centry nebo jen samostatnými donátory. Pak mohou existovat akce pro děti rozhodně zajímavější, ziskové. Příkladem může být 6/5. Akce, kdy dítě za 6 půjčených/přečtených knih dostane pěti procentní slevu v obchodě. Nebo akce Reading Incentive program, tedy program vybízející ke čtení, kdy si děti za určitý počet přečtených knih/přečtených stran mohou vybrat ceny. (School Media activities Motnhly, 9/2009)

Jiným programem, tentokrát bez odměn, je akce Book Buddies – Knižní kámoši. Děti se zde spárují do dvojic, starší s mladšími a společně čtou a předčítají si. Starší tak pomáhají mladším se čtením a neznámým slovy. Některé školy mají i dospělé Book Buddies a jiné zase doporučují dětem, aby četla svým mazlíčkům. (Marrisa S. Marning, 2013)

Girls Friday/Guys Friday, tedy Holčičí pátek/klučičí pátek je akce, odehrávající se jednou ročně. Po škole se vyvěsí plakáty, kde kdy a pro koho akce bude a zajistí se nějaké občerstvení. Hlavním tématem pak bývají knihy specifické pro dané pohlaví. O knihách se debatuje, předčítá, a tvoří.

Akce pro děti zajímavá, neboť využívá internet, je Book Adventure, tedy Knižní dobrodružství. Této akce se může zúčastnit každé dítě, které umí anglicky. Stejně tak je tato stránka i celá akce přístupná učitelům. Děti se zaregistrují na www.bookadventure.com a zadají si, kterou knihu hodlají přečíst. Tu si offline přečtou a poté se vrátí zpět na stránku a vyplní kvíz, této knížky se týkající. Podle počtu bodů pak získávají ceny. Na této stránce také můžete začít Book challenge. Některé děti čtou samy od sebe, jiné potřebují trochu popostrčení a výzvu. Tohoto se dá využít i z pozice učitelky.

Masivní akcí v Americe je projekt Get caught reading, neboli Nech se chytit při čtení. Tento projekt spolupracuje s učiteli, prodejci knih i s knihovnicemi. Školy zakládají „Get caught“ místa, v knihovnách se konají akce, při kterých si děti povídají právě o knihách, které četli při Get caught. Akce se koná každý květen. Pravidla jsou jednoduchá. Nechat se

někým dospělým vyfotit při čtení knihy a tento obrázek zaslat na příslušnou stránku. Čím více fotek, tím lépe. ³

³ Dostupné z <http://www.getcaughtreading.org/>

4. Čtenářský kroužek

Jelikož další částí mé práce je návrh práce pro čtenářský kroužek, musím jej zde trochu podrobněji popsat. Dnes vnímáme spojení čtenářský kroužek jako sociálně vzdělávací aktivitu, kdežto spojení čtenářský klub je vnímáno pouze literárně. Obojí přitom vzniklo ze stejného nápadu.

S tímto nápadem přišel Jaroslav Foglar. Chtěl mladé čtenáře pomocí časopisu Mladý hlasatel vést k pravidelné činnosti, zábavě a vzdělávání (Pirko, 1990). Ovšem Mladý hlasatel měl trochu jiné představy a Foglarovu myšlenku přetransformoval do podoby Tábora mladých. Ovšem postupem času se Foglarovy myšlenky prosazují stále více a více.

"Někteří čtenáři si tvoří kluby Mladého hlasatele. Taková hlídka nebo klub sledují čile vše, co významného se děje v obci, ve vsi, ve městě, v kraji, všímá si zpráv v krajiniských i jiných časopisech, které má po ruce, zpráv v rozhlase - a ihned nám pošle dopis nebo listek, stane-li se něco, co zajímá Tábor mladých“ (Pírek, 1990)

Třicáté šesté vydání druhého ročníku Mladého hlasatele pak již uvádí přímé pokyny pro založení Čtenářského klubu.

Každý klub má vlastní číslo a název. Všichni členové klubu měli klubovní legitimaci, do které si lepili kupony z časopisu. Za každou vyplněnou legitimaci mohl čtenář získat odznak Mladého Hlasatele. Dále měly kluby vlastní razítka a klubovní vlajku. Klubovní zákony byly v zásadě na členech, ale některé zákony byly všeobecné. Byly to zákony cyklistický (každý člen se naučí jezdit na kole), denního cvičení (každodenní cvičení prostných, alespoň 10 minut), dobrého srdce (pomoc nemohoucím v okolí), plavecký (každý člen klubu se naučí plavat. Plavci učí neplavce) a prázdninové pomoci (každý člen klubu bude o prázdninách pomáhat při polních pracích – podle možností). Mnoho klubů si také skládalo vlastní hymny. Byly dvě oficiální melodie, na které se tyto hymny skládaly – Píseň mladých a Nám patří svět⁴. Povinností klubů bylo odesílat měsíční hlášení o činnosti. Tuto činnost vedl Vedoucí a zapisoval Písař. Byly to jediné dvě funkce, které v těchto klubech existovaly.

Samozřejmě nápad s kluby měl i své odpůrce, paradoxně především z řad dospělých. Vadila jim nízká grafická i umělecká kvalita časopisu. Nedochozelo jim, že přestože Mladý

⁴ Dostupné z <http://foglarweb.ic.cz/clanky.php?id=85>

hlasatel netiskne pouze učitelé schválené a vzdělávací básně, či jinak hodnotnou literaturu, vybízí mládež k čestnosti a poctivosti. Postupem času také většina zbývajících časopisů, nejen pro mládež, myšlenku klubů odcizila, takže na konci třicátých let, měl již téměř každý časopis své kluby.

Během německé okupace byli ovšem kluby zakázány. Některé pokračovaly ve své činnosti tajně, některé se zapojily do odboje, ale většina z nich skončila svou činností. Ovšem po ukončení okupace se kluby opět rozběhly. 15. Května 1948 bylo přihlášených 12 300 klubů. Tehdy ovšem nastalo období sjednocování mládeže a časopis Vpřed byl sloučen s časopisem Junák a Jaroslav Foglar nebyl přibrán do týmu a tehdy čtenářské kluby Jaroslava Folgara definitivně zanikly.

"Kluby si společně vynalézají ušlechtilou zábavu ... snaží se být co nejužitečnější svému okolí ... svou činnost vyvíjejí na vycházkách, pravidelných týdenních schůzkách, cvičeních, besídkách i v obyčejném denním životě..."

Toto je výňatek z ustanovení o čtenářských klubech. Klubovní činnost se odehrává formou klubovních schůzek, klubovních výprav, cvičení a závodů a jiných akcí. Klubovní schůzky se konají jednou týdně. Měly slavnostní zahájení, při kterém vedoucí klubu pronesl zahajovací formuli, a písař klubu přečetl zápis z minulé akce. Poté následovala debata o budoucí činnosti klubu, společné čtení Mladého hlasatele a následně probíhala praktická část, která zahrnovala tábornické dovednosti, ale také zpěv a hru na kytaru, či jiné kratochvíle. Před ukončením schůzky se místnost uklidí a následně se schůzka slavnostně uzavře.

Klubovní výprava. Na klubovní výpravu se chodí o víkendů či kterýkoli volný den. Cíl je dopředu vybrán a je pečlivě rozděleno, kdo přinese co – jídlo, lékárníčku, kytaru i další věci. Důležité také je, aby vedoucí dopředu vymyslel program. Výprava může být polodenní, jednodenní i vícedenní s přespáním pod stany, či pod širákem. Na místě se pak procvičují tábornické dovednosti a večer se hraje na kytaru, zpívá se, či se hrají různé hry. Ovšem pozor, na ohni se nesmí opékat buřty, či se u něj sušit boty. Dále Foglar doporučuje tábořiště přiléhavě pojmenovat, pokud na něj klub chodí pravidelně.

Cvičení a závody se pořádají kdykoli kdy se klub dohodne. Jde zde především o utužení fyzické kondice a přátelské soupeření. Uskutečňují se alespoň jednou měsíčně.

Ostatní akce byly zcela v režii vlastních klubů. Podle dochovaných zpráv, které kluby zasílaly Mladému hlasateli, byly tyto kluby neuvěřitelně aktivní. Pořádaly například hromadné tělocvičné akce, pochody, deskohraní, či předcítání. Velmi často si berou za své uklízení ulic v okolí svého působiště. Také pořádají akce pro mladší děti – bojovky, poznávání okolí a jiné. Vyrábí si vlastní telegrafy, umisťují v okolí popelnice, nebo dělají sbírky šatstva pro méně majetné rodiny. Pořádají mezi sebou turnaje v téměř jakémkoli sportu, přátelské posezení u ohně či organizují hádankářské soutěže.

Je tedy zajímavé, že mezi tábornickými oddíly a čtenářskými kluby byly vlastně pouze dva rozdíly. Oddíly měly dospělého vedoucího a nemusely na schůzkách číst Mladého hlasatele. Stejně tak je zajímavé zjistit, že nejznámější postavy Jaroslava Foglara – hoši z Rychlých Šípů – vzešly z prostředí čtenářských klubů.

Poté co Foglarovy čtenářské klub zanikly, bylo mnoho pokusů oživit tuto tradici, ale většinou neúspěšné. V dnešní době existují čtenářské kluby, někde také známé jako knižní kluby, které výměnou za členství nabízí levnější knihy, případně nějaké knižní akce. A pak existují, i když v minimálním množství – čtenářské kroužky, které se snaží alespoň částečně pokračovat v tradici čtenářských klubů.

3.1. Čtenářské kroužky dneška

V dnešní době existuje asi jedenáct čtenářských kroužků určených pro děti a mládež. Jejich činnost je různorodá. Čtenářský kroužek ve Veselí nad Moravou jde ve stopách Jaroslava Foglara a kromě čtení knih zde děti hrají různé hry, jezdí na výstavy, učí se tábornické dovednosti, chodí na výlet a pořádají různé vlastní akce. Za 8 let práce dokonce vznikly v tomto kroužku dvě knihy. První z nich se jmenuje „Dobrodružství ve starém domě“ a děti ji napsaly samy. Druhá je pak kniha „A děti se ptaly“, která je založena na otázkách dětí pro známé autory. Naopak čtenářský kroužek ve Velichovce je velice úzce zaměřený. Děti zde čtou nové knížky, učí se jak se k nim chovat, a jak je balit.

Ovšem od 1.2. 2012 běží projekt nazvaný Brána ke vzdělávání, který se zaměřuje také na školní čtenářské kroužky- zde nazvané kluby.

V dubnu 2012 se otevřely dveře školních čtenářských klubů, jejichž členy jsou děti od mateřské školy až do 4. třídy. Klub je určen zvláště těm dětem, které nečtou, a to z nejrůznějších důvodů – pocházejí ze sociálně nepodnětného prostředí, mají poruchy učení

apod. Právě tyto děti byly pozvány k pravidelným schůzkám v klubové místnosti, kde, pod vedením paní učitelky a paní knihovnice, tráví hodinu a půl týdně nejrůznějšími činnostmi spjatými se čtením a knihami, ale i hrami, povídáním si a kreslením. To vše na téma různých knižních příběhů. Připraveni jsou i na předškoláky, kteří nemají zatím zvládnutou techniku čtení - samostatné čtení totiž není podmínkou členství v klubu.⁵

Pedagogové a psychologové svorně dodávají, že čtení má přinášet dítěti hlavně zábavu, napětí a radost. Toto se dítěti snaží moderní čtenářské kluby vysvětlit.

5. Shrnutí teoretické části

⁵ Informace o projektu Brána ke vzdělávání <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/brana-ke-vzdelavani-skolni-ctenarske-kluby-posilujici-rovne>

V teoretické části jsem nejprve definovala pojem školní knihovna a zabývala se příslušnou legislativou. Studium odborné literatury jsem zjistila, jaký význam má školní knihovna a proč je pro děti důležitá. Poté jsem definovala funkce školní knihovny. Následně jsem se zabírala otázkou dětského čtenářství a čtenářské gramotnosti, a s tím souvisejícími výzkumy. Nastínila jsem vztah mezi rodinou, školou a knihovnou. Vyjmenovala jsem metody a formy práce ve školní knihovně. Poté jsem zjistila, jaké existují aktivity ve školních knihovnách a to v České Republice i ve světě. Tím jsem navázala na praktickou část mé bakalářské práce

V praktické části navážeme na získané znalosti z odborné literatury. Na podkladě průzkumu jsem vybrala dvě aktivní knihovny a udělala jejich kazuistiku, jako příkladový model pro možnou práci školní knihovny.

6. Praktická část

Cílem praktické části mé bakalářské práce je navrhnout roční tematický plán práce školního čtenářského kroužku. K tomuto účelu jsem udělala rozhovor s knihovnicemi ze dvou škol se zavedenou fungující školní knihovnou.

Pro větší porobnost jsem vytvořila návrh několika lekcí pro školní čtenářský kroužek a jednu lekci jsem zrealizovala. Zrealizovanou hodinu jsem poté zhodnotila.

6.1. Průzkum

Cíl: zjistit ve vybraných školních knihovnách, jaké nabízejí volnočasové aktivity pro žáky své školy.

Otázky pro průzkum: Jaká je praxe ve využívání školní knihovny? Jaké nabízí konkrétní aktivity v průběhu roku? Vytváří vlastní knihovní akce?

Jako **pilotáž** k dotazníku jsem využila dva rozhovory s magistrou Čumplovou a s paní Pavláskovou. Z nich vyplynulo, že v podstatě neexistuje žádná metodologie aktivit ve školních knihovnách. Všechny metodologické knihy ohledně školních knihoven se týkají pouze organizace knihovny po materiální stránce. Hodně knihovnic tak využívá internetové stránky SKIP, na kterých je Klub školních knihoven. Zde nachází tipy na akce, nápady i rady.

Metoda průzkumu: Dotazník byl určen školním knihovnicím ve vybraných školních knihovnách. Cílem bylo zjistit, jaká je praxe ve využívání školních knihoven. Jaké aktivity se zde provozují. Zda je školní knihovna využívána učitelským. A jaké akce mají školní knihovny na programu. Dotazník jsem zkonstruovala na základě předem formulovaných výzkumných otázek a distribuovala do vybraných školních knihoven. Ke zpracování jsem získala 9 vyplněných dotazníků.

Průzkumné šetření se skládá z předem daného dotazníku a z doplňujících otázek. Tuto metodu jsem zvolila proto, že k ní nemusí být využito přímého kontaktu, což jsem potřebovala.

Pro můj průzkum jsem zvolila školní knihovnice z různých měst po celé České republice. Dotazování jsem prováděla osobně, nebo přes email.

Při přípravě dotazníků jsem vycházela hlavně z cílů mé bakalářské práce, její teoretické části, ze svých zkušeností a z literatury. Snažila jsem se zjistit základní informace o zázemí respondentů, které následně navazovaly na jejich praxi ve školní knihovně a jejich angažování ve volnočasových aktivitách

Dotazník:

- 1) Jaké aktivity nabízí vaše školní knihovna dětem?

- 2) Využívají učitelé školní knihovnu ve vyučování?
- 3) Využívají děti školní knihovnu k samostudiu?
- 4) Pořádáte celorepublikové akce typu Noc s Andersenem?
- 5) Konají se ve školní knihovně nějaké další akce mimo vyučování?

6.2. Vyhodnocení

Jaké aktivity nabízí vaše knihovna?

Tato otázka byla všeobecně pro většinu dotazovaných příliš široká, musela jsme ji tedy zúžit pomocí pomocných otázek. Aktivitami jsou zde míněny aktivity ve volném čase dětí i v době, kdy jsou ve škole. Respondenti zde zmínili samostatné tiché čtení, vypracovávání úkolů a výpůjčky knih. Dále pak využívání internetu, besídky a přednášky. Některé knihovny pak pro děti pořádají hodiny internetu, kdy vysvětlují pravidla vyhledávání na webové síti. Čtyři z respondentek pak ještě pořádají vlastní akce.

Využívají učitelé školní knihovnu ve vyučování?

Tři respondentky odpověděly, že ano. Nejčastěji sem chodí učitelé češtiny pro inspiraci. Dále zde byly opět zmíněny besedy a přednášky. Učitelé, kteří nemají ve třídách interaktivní tabuli, chodí za tímto účelem do knihovny. Pouze dvě respondentky uvedly, že do jejich knihovny chodí děti přímo na doporučení učitele.

Využívají děti školní knihovnu k samostudiu?

V sedmi školních knihovnách děti využívají školní knihovnu k samostudiu. Nejčastěji ve formě práce na domácích úkolech, hned poté následuje tvorba referátů a různých ročníkových prací. Nejčastější využití knihovny ovšem je internet. Mnoho dětí chodí takto i v přestávkách do knihovny, kde si sednou počítači a hrají hry. Další využití knihovny dětmi je opět spojeno s technikou – tisknutí a kopírování prací, sešitů, nebo výňatků z knih. Ač tedy děti knihovnu nevyužívají přímo pro její původní účel, mnoho dětí sem chodí a v případě potřeby vědí, kam se obrátit pro pomoc, či pro potřebnou knihu.

Pořádáte celorepublikové akce typu Noc s Andersenem?

Noc s Andersenem, či další celorepublikové akce pořádá sedm z dotazovaných knihoven. Tato akce je u dětí velmi oblíbená a na některých školách se dokonce již odehrává v tělocvičně. Další akce, podobného rázu jsou Velké říjnové společné čtení, Březen – měsíc internetu a Kde končí svět. Všechny tyto knihovny se také zúčastnily ankety SUK – čteme všichni.

Konají se ve vaší školní knihovně nějaké akce mimo vyučování?

5 respondentů odpovědělo, že se v jejich školní knihovně odehrávají i další akce mimo vyučování. Jendou ze zmíněných akcí jsou Literární večery, kdy se stanoví téma a celý večer proběhne v duchu tohoto tématu. Tyto večery jsou dětmi velmi oblíbené a jsou zajímavé i v tom, že starší děti pomáhají tyto večery připravovat a spolupracují s učiteli a knihovnicemi na programu. Další akcí je například Karetní večer v knihovně. Nehrají se zde ovšem jen klasické karetní hry, ale i karetní hry typu Magic nebo Vampýři. Na podobné úrovni je akce Deskohraní kdy se ovšem nehraje pouze Člověče, nezlob se, ale podle věku dětí jsou zde připravené deskové hry pro volné použití a zábavu. Krajevou specialitou jsou pak akce typu Legendy a pověsti, kdy si děti buď vymýšlí vlastní pověsti, nebo mohou ilustrovat pověsti již stávající.

Častou akcí jsou také různé besedy. Nejčastěji s autory knih pro děti, či s jejich ilustrátory. Tyto jsou oblíbené zvláště u menších dětí.

Závěry z průzkumu

V tomto průzkumu jsem se soustředila na všeobecné fungování školních knihoven a jejich aktivitu. Cílem bylo zjistit, jak mohou knihovny fungovat a jaké akce se v nich konají, a zda děti využívají knihovnu i ve svém volném čase, abych mohla tyto zjištění zahrnout do svého celoročního plánu.

7. Analýza vybraných knihoven

Mým cílem v této části práce je na dvou vybraných knihovnách ukázat možnosti jejich využití v době vyučování i v době mimo vyučování

Výzkumné otázky: Jaká je praxe ve využívání školní knihovny? Jaké nabízí konkrétní aktivity v průběhu roku? Vytváří vlastní knihovní akce?

Použitá metoda: Polostrukturovaný rozhovor s knihovnicemi. Otázky v rozhovoru byly rozčleněny do čtyř skupin – materiální zázemí, služby knihovny, otvírací doba, zapojení knihovny do celkového fungování školy, tedy zařazení do Školského vzdělávacího plánu, roční plán knihovny atp., nabídka volnočasových aktivit a pravidelná volnočasová činnost.

7.1. Vyhodnocení rozhovorů

1) Jaká je praxe ve využívání školní knihovny?

Obě vybrané knihovny se využívají pro výuku, pořádají se v nich přednášky a besedy, jsou využívány učiteli i dětmi. Obě knihovny také slouží jako jakási družina pro děti, které nechodí do družiny, ale jejich rodiče nechtějí, aby chodily samy domů. Tyto děti zůstávají v knihovně, dokud si pro ně rodiče nepřijdou.

Školní knihovna 1 – otvírací doba je až od dvanácti hodin do čtyř hodin. Dva dny v týdnu slouží také jako veřejná knihovna. V knihovně je přítomna nejen knihovnice, ale i pedagog. Má pouze jednu velkou místnost, ve které jsou regály s knihami, počítač i několik lavic s židličkami. Děti si zde mohou kopírovat pouze vlastní výpisky ze sešitů. *„Knihovna je podporou i pro učitele. Knihovnice pravidelně informuje o nových knihách a jejich možném využití v jednotlivých předmětech, vyhledává a půjčuje knihy podle potřeb učitelům do hodin.“*

Školní knihovna 2- Je otevřena každý den od půl osmé do přibližně čtyř hodin. Tato knihovna je neveřejná, určená pouze pro žáky. Má tři místnosti. V jedné je samotná knihovna a počítače, v prostřední je skener, kopírka, sklad učebnic a stůl knihovnice. Pak je zde třetí místnost využitelná jako variabilní třída, či přednášková místnost. Často sem chodí učitelé s dětmi na půlené hodiny, či na výuku jazyků, kvůli dostupným materiálům a variabilitě lavic umožňujícím lepší práci ve skupinkách. *„Smyslem knihovny je poskytnout všem uživatelům který sem chodí, to znamená žáci, učitelé i ostatní zaměstnanci školy prostě knížky ať už odborné nebo pro zábavu, poskytnout jim nějaké informační zázemí a*

těm dětem samozřejmě i prostor pro jednak jako samostudium primárně, ale i pro relaxaci“

Rozdíly, které jsou zde patrné, jsou většinou výsledkem faktu, že školní knihovna 1 je školní knihovna základní školy a školní knihovna 2 je školní knihovnou víceletého gymnázia.

Školní knihovna zde slouží jako informační centrum školy. Jsou zde nejen knihy, ale i kopírka, skener nebo připojení na internet. Žáci se zde mohou naučit efektivně vyhledávat potřebné informace za použití všech dostupných možností. Učitelé toto akceptují a dávají žákům úkoly, které je pobízejí využití knihovnických služeb. Někteří učitelé z různých důvodů využívají knihovnu i pro vlastní vyučování, ať už z důvodu blízkosti informačních zdrojů, dostupného projekčního zařízení, nebo možnosti pracovat v jiném prostředí než je klasická školní třída. Děti sem obvykle chodí i po vyučování, buď z důvodu vypracování úkolů či společných projektů, nebo zde čekají na rodiče.

2) Jaké nabízíte konkrétní aktivity v průběhu roku?

Zde se obě knihovny shodly na Noci s Andersenem, různých besedách a přednáškách. Každá z knihoven pak má svou vlastní jedinečnou aktivitu. Obě knihovnice uvedly, že každý rok se skladba aktivit mění, podle momentální potřeby daných škol. Školní knihovna 1 má roční plán, který vychází ze školního vzdělávacího plánu. *„Ano školní knihovna má roční plán činnosti, který je zahrnutý do ročního plánu školy hlavně do těch mimoškolních výchovných akcí nebo mimoškolních tak tam se knihovna hodně podílí, má ale svoje akce i dopoledne kolem vyučování, třeba pasování nebo odpoledne to mimoškolní, jsou pasování prváčků to je tak napůl že, prostě je toho poměrně dost.“*

Druhá školní knihovna tento nemá, dokonce ani není zařazena ve vzdělávacím plánu. *„Pan ředitel ho nevyžaduje a jedeme vlastně stejně, to se nemění.“*

I když jedna z knihoven má roční plán a druhá ne, obě pořádají velice podobné nebo stejné akce v průběhu roku. Největší akcí roku je tak Noc s Andersenem, která má velmi dobrou účast, především díky dobré propagaci. Nejde jen o plakáty, ale také o účastníky z minulého roku, kteří na akci rádi vzpomínají a lákají tak další žáky. Do propagace se zapojují i někteří učitelé a jejich žáci pak také pomáhají s přípravou akce. Pokud jsou děti menší, s přípravou mohou pomoci rodiče. Další akce v knihovnách jsou pak různé besedy

přednášky, z nichž některé jsou opakované, jako například přednáška o internetové bezpečnosti, jiné jsou relevantní k danému roku, například významná výročí či události.

3) Vytváříte vlastní knihovní akce?

Obě knihovny mají své vlastní akce. Jsou to Pohádkování a Literární večery.

Jednak děláme každý třetí čtvrtek v měsíci Pohádkování. To má vlastně tři části, v první si přečteme nějakou pohádku k tématu, v druhé děti něco tvoří k tématu, třeba hádání jak příběh dopadne a třetí část je pohybová, je to nějaká hra nebo soutěž.

Literární večery, nebo odpoledne se konají čtyřikrát až pětkrát do roka, záleží na programu školy. Každý má svůj vlastní námět a zpracování. Někdy se zpracováním pomáhají děti ... profesorka měla „naprosto skvělé studenty, ti odešli dva roky zpět, odmaturovali, ale prostě čas od času přijdou“ a nechcete paní profesorko a moly bysme, a my bysme rádi“ a oni chodili i jako malé děti, takže prostě se s nimi domluvíme. A oni to prostě s námi připraví a samozřejmě si to užijou a je to jako takový ještě o něčem trochu jiným, než když jim to připravíme jenom my, protože my když to děláme takhle dlouho a víceméně furt stejně, tak tyto nové lidi do toho taky vnesou trochu nových nápadů, což je samozřejmě fajn.“

Obě tyto akce jsou typické pro dané školy a jsou i poměrně oblíbené. Účast žáků kolísá, ale závisí spíše na počasí a programu rodičů, než na vlastním dětském přání. S těmito akcemi pomáhají rodiče i děti a je vidět, že je to baví. Knihovnice tuto pomoc oceňují, čímž jen přispívají k dobrým vztahům. Obě tyto akce také vznikly jako nápad knihovnice, nevycházely z přání školy, nebo nějakého nařízení. A velmi dobře se prosadily.

Při těchto akcích se knihovnice snaží způsobem přiměřeným věku účastníků přiblížit jim vybrané téma. Obvyklý postup je nejprve pohádku či povídku od daného autora přečíst, posléze nechat účastníky ztvárnit ji a nakonec se zařadí nějaká soutěž, nebo kvíz. Děti mezi sebou rádi soutěží a navíc si tak upevňují nově nabyté poznatky a vědomosti.

Průběh aktivity kopíruje křivku Dobrodružné vlny. Zahajují briefingem – seznamují účastníky s průběhem celé akce, pravidly a rozdělí děti do týmů. Poté následuje samotná akce, rozdělená do dvou částí – seznámení s tématem- zde přečtení pohádky, a následně upevňování formou různých kreativních aktivit, jako je malování, dramatika, nebo tvoření. Jako debriefing zde poslouží závěrečný kvíz, který nám zároveň může ukázat, nakolik byl

program efektivní a kolik si z něj účastníci pamatují. Pro účastníky pak slouží jako další upevnění získaných vědomostí.

Společně s předchozím průzkumem mi tyto dva rozhovory poskytly dobré vodítko k tomu, jak by mohl vypadat čtenářský kroužek, jaké aktivity by se v něm mohly odehrávat a jakým způsobem by měl fungovat.

8. Příprava čtenářského kroužku

Čtenářský kroužek by měl splňovat požadavky dané Rámcovým vzdělávacím plánem a Školním vzdělávacím programem. Nejvíce se zde samozřejmě budou rozvíjet vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie, dále Umění a kultura, Člověk a jeho svět a Člověk a společnost. Potažmo zde budou zahrnuty i ostatní vzdělávací oblasti, ovšem spíše jen jako mimořádné v případě relevance k danému tématu.

Většina činností podporující rozvoj kompetencí se dá praktikovat i ve třídě. Školní knihovna je ale jiné prostředí, děti se zde budou cítit jinak než ve své třídě. Mají zde větší možnost pracovat ve skupinách a více záleží na jejich vlastní práci, na jejich schopnostech. Učitel nebo knihovník zde působí více jako mediátor, koordinátor, než jako vyučující. Děti jsou zde samostatnější. Je tedy možné, že výsledky zde dosažené, budou jiné, než ty, kterých se dosáhne v běžném školním prostředí.

Při vzdělávací činnosti ve školní knihovně se rozvíjejí kompetence k učení, neboť žáci se zde učí jak vyhledávat a třídit informace, jak je propojit do nových celků a ty pak prezentovat. Aniž by si to častokrát uvědomily, děti se při práci v knihovně seznamují s novými pojmy a čím více zběhlejší jsou v práci s knihovnou, tím lépe a rychleji se učí získávat nové informace a ty pak zpracovávat. V tomto ohledu je třeba vhodné využívat knihovnu při práci v hodinách například češtiny, nebo dějepisu, kdy si zde žáci mohou připravovat projekty na dané téma.

Kompetence k řešení problémů. Při skupinové práci se děti vždy učí nahlížet na různé názory a řešit případné neshody. Ve školní knihovně tuto kompetenci můžeme také rozvíjet pomocí předčítání a modelového přehrávání. Dětem přečteme část příběhu, kdy se hlavní hrdina dostane do nepříjemné situace. Děti poté mohou projevit vlastní názory, jak by oni situaci vyřešili. Poté se příběh dočte dokonce a děti mohou hodnotit, jak se hlavní hrdina zachoval a proč. Ve školní knihovně je volnější atmosféra než ve třídě, je zde tedy větší možnost, že budou více aktivní.

Komunikativní kompetence. Pod těmito kompetencemi není pouze klasický mluvní projev, ale jakákoli komunikace, opět se knihovna hodí k jejímu rozvíjení. Děti zde mají na dosah většinu obvykle používaných médií a jsou zde i pracovníci, kteří tyto média ovládají a dokážou říci o jejich způsobech používání. Děti zde mohou kombinovat vyhledávání na internetu s vyhledáváním v knižních médiích. Získají tím nejen větší přehled o možnostech získávání informací, ale také se naučí, který způsob je kdy výhodnější. Pokud pak má výsledky své práce ještě prezentovat a poté o nich se spolužáky diskutovat, je tím zahrnut v podstatě celý balíček komunikativních kompetencí.

Kompetence sociální a personální. Práce ve školní knihovně se většinou odehrává po skupinkách, což výrazně přispívá k rozvoji sociálních kompetencí. Dítě se zde učí své roli ve skupině, přijímá zodpovědnost a učí se pravidla týmové práce. Žák zde zjišťuje názor a vědomosti ostatních a učí se jich využívat a hlavně je chápat. Týmová práce je zde na prvním místě. Samozřejmě je důležité mít dopředu připravenou Dohodu nebo jakýkoli jiný dokument o společném chování a práci. Při rozvoji těchto kompetencí je dobré mít neustálou zpětnou vazbu o dění ve skupině. Při reflexích této práce pak dosívá k naplnění personální kompetence, kdy si žák uvědomuje svou hodnotu.

Kompetence občanské. Zde se dá knihovna využít jako fórum pro besedy a přednášky o příbuzných tématech. Děti zde mohou dostat modelovou situaci například o šikaně a poté všichni společně rozebírají možná řešení. Dále zde děti jednoduše získají informace o svém národu, jeho historii a zvycích. Mohou se zde pořádat například tematická odpoledne, podle jednotlivých národů a jejich zvyků. Děti se tím učí pochopení jednotlivých národů, toleranci a hlubšímu porozumění.

V knihovně se dají rozvíjet i pracovní kompetence. Na základě svých zkušeností a díky možnostem knihovny se dítě může lépe rozhodnout ohledně své budoucnosti, například při výběru střední školy.

Popis prostředí

Školní knihovna se sestává ze tří místností. V první místnosti jsou police s knihami na vypůjčení, sedí zde knihovnice a také jsou tu židle a velká televize, neboť knihovna často slouží jako promítací sál. Druhá místnost je pak uspořádána jako studovna, se stoly seřezanými do tvaru U. V třetí místnosti, která je na boku a je nejmenší, se nachází počítače, ze kterých je omezený přístup na internet.

Hned vedle knihovny je malá tělocvična a naprotiv vchod na školní dvůr. Knihovna sama je umístěna v přízemí školní budovy.

Nástroje evaluace: Pozorování a závěrečná reflexe.

Metody práce

Na začátku hodiny si děti zopakují, co o tématu, které budeme probírat, vědí. V druhé fázi budeme získávat nové informace a poznatky, a ve třetí části pak budou děti vedeny k pospojování nových poznatků.

Z hlediska volnočasového bude kroužek veden pomocí Dobrodružné vlny, tedy na začátku bude krátký briefing, kdy děti uvedeme do tématu krátkou scénkou, a posléze vysvětlíme pravidla. V části Doing bude probíhat vlastní aktivita a na konci každé hodiny bude následovat Debriefing, kdy budou děti různými metodami hodnotit uplynulou hodinu.

Propagace

Před zahájením programu budou na základní škole viset plakáty o programu. Na plakátu bude napsáno, co děti v programu čeká a jakým způsobem probíhá. Cílem programu je zlepšení čtenářské gramotnosti a rozvoj dětského čtenářství nenásilnou, zábavnou formou. Děti budou malými detektivy, nejprve projdou výcvikem a poté budou řešit vlastní případy. Forma průběhu programu: 13 hodin, schůzka trvá hodinu, možné víkendové akce.

9. Celoroční tematický plán školního čtenářského kroužku

Kompetence

- Kompetence k učení (1): vyhledávání a třídění informací, jejich pochopení, propojení a systematizace, které žák efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech i praktickém životě. Děti budou schopny si lépe spojovat a třídit získané informace, což urychlí a zjednoduší proces učení.

- Kompetence k řešení problémů (2): vyhledávání informací vhodných k řešení problému, nacházení jejich shodných, podobných a odlišných znaků, kritické myšlení, schopnost obhájit svá rozhodnutí. Ve chvíli, kdy se děti dostanou do problémové situace, dokáží se v ní snadněji zorientovat.

- Kompetence komunikativní (3): formulování a vyjadřování myšlenek a názorů v logickém sledu, výstižné, souvislé a kultivované vyjadřování v písemném i ústním projevu, naslouchání druhým, účinné zapojení do diskuze, obhajoba vlastního názoru a vhodné argumentace, porozumění různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů a jiných informačních a komunikačních prostředků, využívání informačních a komunikačních prostředků a technologií pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem. Děti se budou snadněji a lépe vyjadřovat a budou mít větší slovní zásobu. Dokáží se lépe orientovat v sociálních situacích.

- Kompetence sociální a personální (4): efektivní spolupráce ve skupině, přispívání k diskusi, respektování různých názorů a hledisek, ocenění zkušenosti druhých lidí. Děti jsou schopny přijmout jiné názory než své vlastní, což jim pomáhá nejen ve školním prostředí.

- Kompetence pracovní (5): účinné využívání nástrojů, materiálů a vybavení, dodržování vymezených pravidel, plnění úkolů. Děti budou plnit zadané úkoly bez problémů a s plným pochopením bariér a povinností.

- Čtenářská gramotnost – schopnost rozumět psanému textu a rozpoznat jeho význam, dokázat text kriticky číst vyvozovat závěry, interpretovat text, rozvíjet čtenářské chování a návyky (postoj ke čtení a psanému projevu obecně)
- Jazyková gramotnost – jazyková vybavenost jedince (slovní zásoba, struktura jazyka...

- Literární gramotnost – schopnost práce s různými typy souvislého textu, jejich identifikace (beletrie/naučný text, próza/poezie/divadelní hra.... Korespondence, návod k použití, novinový článek atd.) schopnost vytvářet smysluplné texty a informační zdroje.
- Informační gramotnost – stanovení informačních potřeb a priorit, vyhledání informací, hodnocení informací (etika, práce s informacemi), použití a předání informací, uchování nebo znovu dohledání informací, začlenění informací do vlastního vědomostního aparátu
- Dokumentová gramotnost – schopnost nalézt a porozumět informacím obsaženým v konkrétním dokumentu (jízdni řád, návod k obsluze, příbalový leták, žádost o vydání dokladu...) a schopnost na tyto informace adekvátně reagovat (pochopit dopravní spojení, postupovat podle návodu, správně určit dávkování a vzítv úvahu kontraindikace atd.)
- Mediální gramotnost – práce a porozumění jednotlivým médiím, vyhodnocení obsahu a kritický přístup vzhledem k rychlosti vzniku mediálních informací a tzv. informačního smogu, informační bezpečnost, komunikační technologie a nástroje

9.1. Měsíční plány

Celoroční tematický plán je navržen s ohledem na věk dětí, na knihovní události v průběhu roku a s ohledem na školní rok.

Děti se nejprve seznámí mezi sebou a prostředím knihovny a vytvoří si Dohodu – tedy dokument o pravidlech a chování v době kroužku. Poté se seznámí s fungováním knihovny, jejími odděleními a způsoby vyhledávání, porovnájí mezi sebou různé

knihovny. Postupně poté projdou různými žánry dětské literatury a literárních žánrů. Na konci roku se pokusí napsat krátkou povídku, kterou poté prezentují skupině.

<u>Září – seznamujeme se</u>		Seznámení se skupinou	Tvorba dohody	Seznámení se s knihovnou –
<u>Říjen – týden knihoven</u>	Žánry/odd knihovny 1,2,3	Informační systém knihovny 1,5	Moderní informační zdroje 1,2,5	Návštěva knihovny 2,3,4
<u>Listopad – den pro dětskou knihu</u>	Bajky a básničky 1,3,5	Klasické pohádky 2,3,4	Moderní pohádky 2,3,4	České pohádky 2,3
<u>Prosinec – vánoční divadlo</u>	Tvorba vánočního přání 1,3	Divadelní představení 3,5		
<u>Leden</u>		Detektivní hra	Detektivní hra	Detektivní hra
<u>Únor</u>	Detektivní hra	Detektivní hra		
<u>Březen – kulturní měsíc</u>	Noc s Andersenem 3,4	Měsíc knihy 1,2,3	Měsíc internetu 2,3	Měsíc divadla 3
<u>Duben - komiksy</u>	Apríl 3,4,5	Periodika 1,5	Komiksy 2,4	Zpracování textu do komiksové podoby

				5,2,3
<u>Květen – živé a čtivé fantasy</u>	Inspirace spisovatelů 1,2,3	Sci-Fi a fantasy 4,5	Dračí doupě 3,4,5	Larp 3,4,5
<u>Červen – tvorba knihy</u>	Inspirace a námět 2,4	Osnova 1,3,5	Prezentace výtvoru 3,5	

Září – Seznamujeme se

- seznámení se se skupinou – ice breakery, představení se, seznamovací hry
- Tvorba dohody – dohodnutí pravidel, pět P
- Seznámení se s prostředím, historie knihoven – hra- na stole leží papír, na kterém je napsáno oddělení knihovny, police a kniha. V té děti najdou část textu – na konci dají dohromady celý text o historii knihoven.

Říjen – Týden knihoven

- žánry/oddělení knihovny – Seznámení dětí s různými knižními žánry – hra – na tabuli jsou napsána jména žánrů. Mám připravené ukázky z jednotlivých žánrů. Děti se snaží pojmy přiřadit k ukázkám a posléze je příslušně zařadit do knihovnického oddělení. Povídání si o odlišnostech žánrů.
- informační systém knihovny – Jak se v knihovně orientovat- štítky, seznamy, archiv, vyhledávání
- Moderní informační zdroje – internet, vyhledávání online, bezpečnost, online katalogy, prohlížeče, čtečky
- Návštěva jiné knihovny - srovnání

Listopad – Den pro dětskou knihu

- Bajky a básničky – Jaké jsou druhy básní, jak se liší. Hra- děti dostanou nastříhané texty a budou se snažit je dát dohromady a složit tak původní básničku. Hra- Domýšlení básniček.
- Klasické pohádky – srovnání původního znění pohádky s nejrozšířenější verzí.
- Moderní pohádky- čím jsou odlišné od klasických pohádek. Předčítání oblíbených pohádek + krátké info o autorovi.
- České pohádky- které české pohádky známe, které jsou nejoblíbenější. Hra – poznej pohádku podle obrázku/několika vět/obálky. TimesUp s pohádkovými postavami

Prosinec – vánoční divadlo

- Tvorba vánočního přání – Pohledy, dopisy a jejich historie. Tvorba vlastního vánočního přání/pohledu
- Divadelní představení – návštěva divadla

Leden – Detektivka (viz 9.2)

Únor – Detektivka (viz 9.2).

- Víkendová akce – pokračování Detektivky

Březen – kulturní měsíc

- Noc s Andersenem
- měsíc knihy – exkurze do tiskárny – jak se vyrábí kniha
- měsíc internetu – zopakování bezpečnosti na internetu. Hra- kdo dokáže nejrychleji najít informaci. Kdo dokáže vystopovat původního autora článku. Sociální sítě.
- měsíc divadla – základy etikety, jak vypadá scénář, divadelní hra v psané podobě, pokus o vytvoření vlastního scénáře.

Duben – komiksy

- Apríl – původ, aprílové knižní žerty, znetvořené pohádky
- Periodika– druhy periodik, informační hodnota, věrohodnost. Hra- děti dostanou předem vybraný článek z časopisu a jejich úkolem je ověřit/vyvrátit jeho pravdivost. Hra – sepsat krátký článek do časopisu sportovního, umělecky zaměřeného, módního a vědeckého.
- Komiksy- historie, současnost. Ukázky různých typů komiksů a různých komiksových výtvarníků. Hra –dětí dostanou rozstříhaná komiks, který mají za úkol složit.

- Zpracování textu do komiksové podoby

Květen – živé a čtivé fantasy

- Inspirace spisovateli – k čemu všemu nás spisovatelé inspirovali – ručkový den, Hobitín, Bradavice, průpovídky. Hra – děti dostanou na papíru několik hesel, která se vztahují k určitému dílu a mají za úkol zjistit, o kterém díle se mluví, kdo je jeho autor, a proč toto dílo považujeme za kultovní
- SciFi a fanasy – Vysvětlení rozdílu. Nejznámější díla. Cosplay – ukázky cosplaye. Vymýšlení vlastního světa a jeho pravidel.
- Dračí Doupě – klasické DrD umístěné v alternativním vesmíru v dané škole. Desková hra podněcující fantazii a představivost. Děti si vytvoří postavy podle zjednodušených pravidel. Vedoucí poté popisuje, kde děti jsou a co se okolo nich děje. Děti zpětně popisují jak na danou situaci.
- Larp – Living Action Role Playing. Dračí doupě naživo. Podle povahy a zájmu dětí umístěno do nejvhodnějšího světa.

Červen – tvorba knihy

- Inspirace a námět – Zjišťujeme odkud berou spisovatelé nápady. Jdeme se projít, inspirace přírodou, hudbou, obrazy.
- Osnova – děti tvoří osnovu pro vlastní krátkou povídku.
- Prezentace výtvoru – prezentace povídky.

9.2. Detektivní hra

Téma: **Detektivní romány**

Cílová skupina: Cílovou skupinou jsou žáci třetích, čtvrtých a pátých tříd ze Základní školy Dr. Edvarda Beneše v Čakovicích.

Cíle:

Cíle: čtenářská gramotnost - Dítě zlepší svou schopnost vyhledávat informace v dostupných zdrojích

- vyhledávání informací v textu

- sdílení čtenářských zážitků – porozumění textu a převyprávění

Cíle: myšlenkové operace – rozvoj logického myšlení

- Rozvoj fantazie a kreativity

- Podpora vnímavosti

Cíle: socializace - Spolupráce se skupinou

- komunikační schopnosti

Doporučená literatura

- Detektiv Klubko –URSEL, Scheffler
- Správná pětka – BLYTON, Enid
- Emil a detektivové – KÄSTNER, Erik
- Agáta a Doktor Lupa –KOPIETZ, Gerit
- Čtyři a půl kamaráda –FRIERICH, Joachym

Zarámování – fantastické – Děti se ve skupinkách učí na detektivní řemeslo. Posléze se objeví nepřítel, který jim ukradne vzácnou knihu. Děti po něm spolu s Velkým detektivem pátrají.

Program je určen dětem třetích, čtvrtých a pátých tříd. Časová dotace je 1 hodina týdně. Kapacita kroužku je 15 dětí.

V celém programu se střídají hry pohybové a hry na učení a získávání správných návyků.

Program se realizuje primárně v prostorách školní knihovny. Školní knihovna má dvě místnosti. První slouží jako půjčovna a promítací sál, druhá jako studovna a konferenční místnost. K dispozici je také školní dvůr a hřiště, po domluvě je možno využít jakékoli další místnosti ve škole.

9.3. Návrh modelu práce čtenářského kroužku jeden měsíc

šifrování, kryptografie

Časová dotace	průběh	pomůcky
5 min	Přivítání s dětmi	
5 min	Motivační scénka- Detektiv	Zašifrovaný dopis

	dostane zašifrovaný dopis, snaží se ho přečíst. Rozdá dopis dětem, ty jej luští. Hodnotí se rychlost.	
15 min	Skupinky dostanou seznam otázek, na které musí najít odpověď- př. co je kryptografie, kdo vymyslel Morseovu abecedu apod.	Seznam otázek
5 min	Ověřování odpovědí, vysvětlování nejasností, debriefing – palcová metoda	
10 min	Hledání šifer – po knihovně jsou poschovávány lístky, skupinky je musí nalézt a složit	Rozstříhané lístky pro každou družinu jinou šifru
10 min	Luštění šifry	
5 min	Příprava na další hodinu – v šifře jsou informace o testu příští týden, debriefing – magnetické obrázky	Obrázky na magnetické tabuli

Pracovní list k šifrování/kryptografii

Motivační dopis:

Wfmlz efuflujw apvgbmf imfefm ob qqqtbz qbqjs b ofwfefm dp tj qpdju.

(Velký detektiv zoufale hleděl na papír, a nevěděl, co si počít)

Seznam otázek:

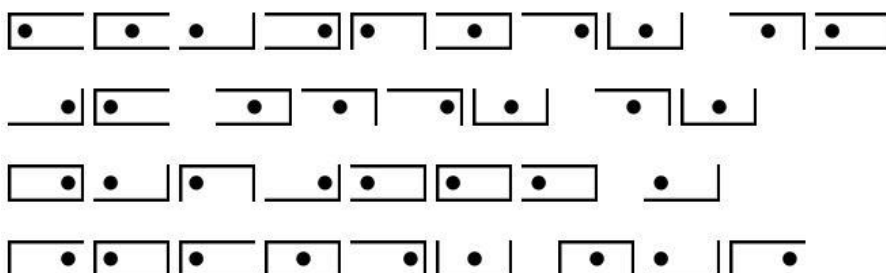
- 1) Co je to „kryptografie“ ?
- 2) K čemu se kryptografie používá?
- 3) .---/.-/-./.../..---/--/./-./.../..-/-/---//.../..-./-./-///
- 4) Vysvětli princip mobilní (mobilové) šifry.
- 5) Nakresli velký polský kříž a zašifruj podle něj slovo „krabice“.
- 6) Co se skrývá pod názvem ENIGMA?

7) Po kterém slavném římském tyranovi je pojmenována šifra?

Rozstříhaná šifra:

...-./-./...-./-./...// ...-./---/-./...-./-./-./...// ...-./-./...// -.-./-./-./-./...// ...-./-./...// -.-./---/-./-./-./-./-./-./...//
-./...-./-///

7/666/55/88/3//44/666//9999/888/555/2/3/66/33/8/3//7777/8/2/66/33/8/33//7777/33//7/555/
66/666/44/666/3/66/666/8/66/999/6/444//3/33/8/33/5/8/444/888/999//

konečný test

Časová dotace	průběh	pomůcky
5 min	Přivítání dětí	
5 min	Motivační scénka – Detektiv dětem vysvětlí, že dnes nastává den poslední zkoušky, pokud uspějí, stanou se z nich praví detektivové.	

	případy detektiva Klubka a hádají výsledky.	
5 min	Scénka – Detektiv zjistí, že zmizela drahocenná knížka. Děti ji spolu s ním hledají, najdou lísteček, s dopisem od Hlavního padoucha	lísteček
30 min	Hra po škole/venku – Děti stopují Hlavního padoucha. Ten jim zanechává po škole citáty. Děti je musí najít a sesbírat.	citáty

Pracovní list k hlavnímu padouchovi

Citát 1) Žil kdys kdes chlap. Dá se říct též muž, či kmán. (Fimfárum, Jan Werich)

Citát 2) To, co vám ve filmu nikdy neukážou, je, že když dostanete do nosu, musíte si ještě týden vytahovat krvavé šušně. (Deník třídního otloukánka, Eric Khan Gale)

Citát 3) Už z názvu vyplývá, že se jedná o domácí strašidlo. (Lexikon ohrožených druhů strašidel, Vítězslava Klimtová)

honba za pokladem

Časová dotace	průběh	pomůcky
5 min	Přivítání dětí	
5 min	Scénka – Detektiv se zoufale snaží najít, odkud pocházejí citáty, a nejde mu to. Poprosí děti o pomoc	
20 min	Hledání citátů – děti určí, z	Připravené hromádky knih,

	jakého žánru citát může být a snaží se určit co nejvíce informací, poté projdou připravené knihy.	v nich zprávy
5 min	Sestavování zprávy	
15 min	Každý skupinka hledá a posléze sestaví vlastní seznam 4 padouchů	
10 min	Hromadné hlasování o 4 největší padouchy	
5 min	Debriefing - smajlíci, rozloučení	smajlíci

Pracovní list k honbě za pokladem

Zpráva: Pokud chcete ještě někdy vidět vaši knihu, postupujte podle instrukcí. Sestavte seznam 4 největších padouchů detektivního žánru. A vězte, že tito lidé, mi nesahají ani po paty. Další instrukce budou následovat. Superpadouch XY

9.4. Realizace jedné lekce z programu

S dětmi ze svého oddělení družiny, tedy děti ve věku kolem deseti let jsem zrealizovala jednu lekci z připraveného programu. Lekce musela být samozřejmě příslušně upravena, kvůli specifickým družiny a také kvůli zařazení lekce. S dětmi jsem již v říjnu dělala jednoduché šifry, takže jsem vybrala zde nastíněnou první lekci, Kryptografii a šifrování. Hned na začátku jsem dětem vysvětlila smysl lekce a z jakého důvodu ji s nimi budu dělat.

Změny oproti plánu:

Místo úvodní motivační scénky a motivace se zašifrovaným dopisem jsem dětem vysvětlila, o co jde a proč to děláme.

Lekce se zúčastnilo 15 dětí, z nichž ale dvě v průběhu odešly. Díky tomu se pak dvě skupinky sloučily do jedné.

Původní hodina práce se změnila 50 minut, neboť déle jsme bohužel neměli možnost v knihovně zůstat.

Děti se do skupinek rozdělily samy.

Hledání lístků po knihovně zabralo déle než 15 minut.

Pozorování:

Děti byly nejprve nadšené, že jdou do knihovny, když zjistily za jakým účelem, nadšení rychle opadlo. Děti jsou našťastí kompetitivní a namotivovala je odměna pro vítězný tým. Děti se velmi rychle rozdělily do trojic. Pouze u jedné holčičky vyvstal problém, neboť není v kolektivu moc oblíbená. Poté jsem dětem rozdala seznam otázek. Děti se okamžitě rozběhly k počítačům. Než se počítače zapnuly, některé děti, aby neztrácely čas, jak to formulovaly, se šli podívat do knihovny na knihy. Bohužel o tomto tématu žádné knihy nenašly a vrátili se tedy počítačům. Díky tomu jsem měla možnost rozhodit po knihovně lístečky na další část hodiny.

U počítačů se velmi rychle prosadili největší křiklouni. Tyto děti mají stále ještě touhu dokazovat, jak jsou chytré tím, že pokud najdou odpověď, zakřičí ji nahlas. Díky čemuž byla celá fáze poměrně rychlá a u všech skupin stejná. Jenda skupinka holek se snažila nedávat na ostatní a hledat si podle sebe, ale i ony nakonec podlehly davu. Mezi ostatními dětmi se našly jen tři další, které nechtěly, aby se odpovědi křičeli nahlas. Jejich snaha se nevydařila.

Odpovědi na otázky jsme s dětmi prošla u počítačů. Všechny odpovědi byly v pořádku, jediný problém nastal u otázky v morseovce, kterou jsme ale s dětmi již dělaly, takže si našly na internetu klíč, a rychle zvládly i tuto otázku. Bylo vidět, že je aktivita poměrně baví. V průběhu vyhledávání musela odejít jedna slečna a při vyhodnocování druhá. Tak jsem tyto dvě skupiny sloučila dohromady.

Když jsem vysvětlila druhou aktivitu, kluci opět nic nechtěli dělat a tvářili se velmi otráveně. To je přešlo ve chvíli, když zjistili, že mohou po knihovně běhat. Pak více běhali a vráželi do sebe, než hledali lístečky. Skupina holek, která chtěla být u počítačů zticha našla všechny lístečky jako první a také je složila dohromady.

Při luštění měly trochu problém s mobilní šifrou, neboť žádná z nich neměla tlačítkový telefon, ani na jejich mobilním telefonu se tato možnost nedala navolit. Ale i tak tato skupinka skončila jako první. Na těsném druhém místě skončila skupinka která byla sloučená a třetí místo měli kluci křiklouni, kteří poté co zjistili, že je holky předhání, přestali dělat blbosti a začali pracovat.

Na konci lekce jsme už museli do třídy, takže závěrečné hodnocení se odehrávalo jinde. Ale cestou do třídy jsem alespoň mohla poslouchat, co si děti povídají. Lekce se jim líbila, bavily je šifry, jen si luči stěžovali, že to „zase byla nějaká blbost“. Ale jelikož to říkají vždy, nijak vážně jsme to nebrala. Navíc jsem viděla, že jakmile jsem je jednou šťouchla a oni začali pracovat, zcela se do toho ponořili. Cestou si se mnou některé děti i povídali a nikteří se mnou mluvili děkovali za program, protože byl super a jiný než obvykle.

Reflexe: V naší třídě jsem si s dětmi ještě sedla do kroužku a udělal rychlý debriefing palcovou metodou. Ten dopadl kladně, všechny děti daly palec nahoru, i když bylo vidět, že některé to vůbec nezajímá, a udělaly spíše to samé, co ostatní.

Pak jsem dětem podala sonický šroubovák a ten, kdo ho držel, měl odpovědět na tři otázky.

Jak se ti to líbilo?

Co bys změnila?

Chtěla bys doněkdeho takého kroužku chodit?

Z třinácti dětí jich jedenáct odpovědělo, že se jim hodina líbila. Dva odpověděli, že „dobrý“, a jeden odmítl odpovědět. Některé děti dodaly, že to „byla legrace“, a že by chtěli hrát něco takového i v družině.

Na druhou otázku jedno dítě odpovědělo, že by tam mělo být víc počítačů, s čímž většina souhlasila. Dvě děti uvedly, že by se jim to více líbilo, kdyby v knihovně nebylo tolik židlí, a byl tam třeba koberec. Pět dětí by neměnilo nic.

Sedm dětí se přihlásilo, že by chtělo do takového kroužku chodit.

9.5. Další vhodné aktivity

Aktivity pořádané v knihovně si dávají za úkol nejen děti pobavit a zabavit, ale také využívají prostředí knihovny a jejích možností. Aktivity, které se zde provozují jsou ty, ve kterých se děti naučí zacházet knihami, hledat v knihovních fondech a bibliotékách a vyhledávat informace.

Ovšem aby k realizaci těchto aktivit mohlo dojít, jsou zapotřebí také vhodné prostory. Je vhodné, aby školní knihovna nebyl jen místnost s policemi a knihami, ale aby zde byla možnost zajistit prostor, ve kterém se budou vybrané aktivity bezpečně odehrávat.

Výborná aktivita na seznámení s dětmi, nebo rozšíření jejich znalostí o spolužácích je „Cvrkot“ v angličtině Buzz. Děti dostanou kartu s předepsanými větami a mají ke každé větě doplnit jméno člověka, které se tam hodí. Věty jsou například:

Kdo má rád stejnou knihu jako ty?

Kdo používá internet k výzkumu?

Kdo chce být spisovatelem?

Kdo přečetl knihu, která měla více jak 300 stránek?

Hra pro pokročilé čtenáře se jmenuje Na charaktery

Knihovnice má připravené otázky, děti hádají. Kdo má na konci nejvíce správných odpovědí, vyhrál. Hra se dá ztížit tím, že děti mají za úkol uvést nejen postavu, ale i jméno autora knihy.

Bydlí v domku, který je vzhůru nohama (Paní Láryfáry, Betty McDonaldová)

Má dva bratry, bydlí v prostředním domku ze tří, ve vedlejším domku bydlí dvě sestry – Britta a Anna a v posledním domku bydlí kamarád Olle (Lisa, Astrid Lingerová)

Má staršího bratra Láďu, nerad hraje na housle, a má partu 4 kamarádů (Petr Bajza, Karel Poláček)

Stařeček, který velice miluje svou stařenku, a na jejich žádost je bohové nechají změnit se ve stromy (Filomen, Eduard Petiška)

Knihovnický lov

Jde vlastně o jakousi pokladovku s knihami. Knihovnice připraví složitější otázky z okruhu, který chce dětem přiblížit. Poté připraví pět bonusových otázek. Děti dostanou na začátku mapu knihovny, kde jsou označena místa výskytu odpovědí – tedy zdroje které mohou použít. Cílem je v co nejkratším čase správně zodpovědět všechny otázky. Za bonusové může být stanovena speciální odměna. Děti si během aktivity nepomáhají, hraje každé samo za sebe. Na konci se správné odpovědi přečtou všem a může následovat krátká diskuze.

Knihovnické Kdo přežije

Tato hra je nejen o soutěžení, ale také dětem představuje nové knihy.

Základní myšlenka je, kterou knihu by si děti vzaly s sebou na pustý ostrov. Dětem jsou představeny 4 knihy formou krátké reklamy. Děti posléze hlasují a kniha, která má nejvíce hlasů, vyhrává. Rozdělíme děti do 4 kmenů. Každý kmen si zvolí název. Kmeny mezi sebou bojují v „knihovnických“ disciplínách. Posléze se takto může vytvořit seznam knih, které děti vybraly.⁶

Tajemná knihovna

Tato hra je založena na známé hře Scavenger hunt. Hraje se po celé škole. Pravidla: Děti jsou rozděleny do skupinek a postupně vypouštěny do terénu. Jejich cílem je získat poklad. Aby honily, musí cestou luštit šifry, které je odkazují na místo dalšího vzkazu. Jako nápovědy pro další umístěnou nápovědu se dají použít obrázky, nebo hádanky, různé druhy puzzlí, nebo klasické šifry.⁷

⁶ Všechny tyto aktivity jsou dostupné z webové stránky www.librarygames.com

⁷ Dostupné z <http://www.scavenger-hunt-fun.com/scavenger-hunt-clues.html>

Literární večery

Tematické literární večery jsou typické pro Gymnásium Jaroslava Heyrovského. Jde o řadu tvořivých aktivit spojených jedním tématem. Témata jsou každý rok jiná, například detektivka, horror, brak a kýč, komiks, čerti v literatuře a mnohé jiné. Téma se vybírá podle předpokládaného věku účastníků.

Struktura večera je vždy stejná. Nejprve zahájení, kde děti seznámíme s pravidly večera. Následuje aktivita ze strany vedoucích a učitelů, obvykle nějaká scénka, která navodí atmosféru. Poté jsou děti rozděleny do skupin a společně řeší různé kvízy a hádanky a připravují se na třetí část večera, která se nazývá Divadelní společnost. Na dané téma a postavy vždy skupinka sehraje krátkou scénku. Končí se vždy vyhodnocením skupin a rozdáním odměn. Případně je ještě možné přidat pro starší děti například dopis autorovi, nebo úryvek z jiného žánru přepracovat do žánru daného večerem.

Cílem literárních večerů je porozumění textu, spolupráce dětí a rozvoj fantazie a kreativity.

10. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit roční tematický plán školního čtenářského kroužku.

Nejprve jsem se blíže podívala na školní knihovnu jako celek, její ukotvení v zákoně, její funkce a metody. Také jsem popsala některé akce na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti. Poté jsem vybrala dvě velmi dobře fungující školní knihovny a s knihovnicemi jsem vedla polostrukturovaný rozhovor ohledně fungování školní knihovny a jejich akcí.

Na základě těchto informací jsem poté vytvořila roční plán.

Povedlo se mi zrealizovat jednu lekci ze čtyř podrobněji popsaných, a tato lekce byla přijata dětmi kladně. Většina z nich se i přihlásila, že by do čtenářského kroužku, ve kterém by se nejen četlo, ale i hrály hry ráda chodila.

11. Seznam Literatury

BABIRÁDOVÁ, M.,2009, *Činnosti studijních a informačních center základních škol na vyškovsku*. Brno.

BELZ, Siegrist., 2001, *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha : Portál,. 375 s. ISBN 80-7178-79-6

BĚLOHRADSKÁ., J.,2006, *Školní knihovna jako informační centrum školy* Informační gramotnost. Vyd. 1. Brno, Moravská zemská knihovna, s. 84-100

BLAŽKOVÁ, Božena., 2007, *Jak se dělá školní knihovna*. Grand Biblio., roč. 2, č. 9, s. 16-17. ISSN 1802-3320.

- ČUMPLOVÁ, Ludmila., 2008, *Současnost a budoucnost školních knihoven v České republice*. Čtenář: Měsíčník pro práci s knihou., roč. 60, č. 3. ISSN 0011-2321.
- ČUMPLOVÁ, L., Nejezchlebová, J., & Švastová, Z. 2008. *Příručka pro školní knihovny jao studijní a informační centra na základních a středních školách*. Praha.
- FILIPOVÁ, Miloslava. 1980. *Školní knihovna: její funkce, úkoly, formy a metody práce*. Vyd 1. Praha. SPN – Pedagogické nakladatelství
- FRANTS, Hannele, KOLU, K a SALMINEN, S., 2002, *A good school library*. Finland, ISBN 952-13-2716-2. Dostupné z: http://www.oph.fi/download/47629_good_school_library.pdf
- HOUŠKA, Tomáš., 1996, *Školní knihovna jako důležitý prvek vzdělávání*. Infocus., č. 6/7, s. 124-125
- KARÁSKOVÁ, V. 2010 *čtenářství*. Dostupné z <http://kisk.phil.muni.cz>
- KONEZSOVÁ, B. 2009. *Celé česko čte dětem*. Dostupné z <http://www.celeceskoctedetem.cz/>
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava., 2004, *Dítě a kniha: O čtenářství jedenáctiletých*. Vyd 1. Plzeň: Aleš Čeněk, 179 s. ISBN 80_86898-01-é
- MERTIN, Václav., 2008, *Čtení se nelze naučit jinak než čtením*. Grand Biblio. roč. 2, č. 9, s. 10-11. ISSN 1802-3320.
- PÍRKO, Zdenek., 1990. *Čtenářské kluby Jaroslava Foglara*. Brno: Delfín
- SKUTIL, Martin., 2011, *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vyd 1. Praha Port.I, 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7
- ULLMANOVÁ, Ivana., 2008 *Jak čtou školáci*. Grand Biblio., roč. 2, č. 12, s. 34. ISSN 1802-3320.
- VALIŠOVÁ, A., Kasíková, H., 2010, *Pedagogika pro učitele, Grada*, ISBN 978-80-247-3357-9

12. Přílohy

Rozhovor s Mgr Ludmilou Čumplovou

Jaké máte vzdělání?

Vystudovala jsem Filosofickou fakultu University Karlovy, katedru knihovnictví. Pracovala jsem jednak v městské knihovně v Dubí, pak jsem začala pracovat v Národní knihovně ČR a pak jsem se stala ředitelkou Národní pedagogické knihovny Komenského

Máte za sebou nějaké školení v oblasti knihovnictví?

No tak školení za sebou mám, ale většinou jsem byla v pozici školitele, protože jsem se podílela na vývoji metodiky, třeba Kurz pro knihovníky školních knihoven. Ale nejlepší je když se lidé sejdou a vyměňují si své zkušenosti a poznatky. Nejdůležitější co je, je pro nás rozvoj dětského čtenářství.

Jak jste se dostala k práci ve školní knihovně?

Velmi jednoduše. Když jsem odešla z práce do důchodu, tak jsem začala pracovat tady. Já jsem tu knihovnu vlastně pomáhala zakládat. Knihovnice co tu byla, tak se jí už práce počítala do důchodu a tak si vzala druhé zaměstnání a sem přestala chodit, takže jsem to po ní převzala.

Baví vás tato práce?

Hrozně.

S jak starými dětmi pracujete?

No tak my spolupracujeme se školkou, máme projekt pro předškolní děti, protože naše škola je spojená s Mateřskou školkou, takže děláme projekt na podporu předškolního čtenářství. Děti sem chodí jednou za měsíc a povídáme si o knížkách a čteme jim. Bud' se dopředu dohodneme s učitelkou, jaké mají téma, anebo něco vyberu. Takže vlastně pracuji s dětmi od tak čtyř, pěti let, v případě Pohádkování i s mladšími až po desetileté děti.

Jaké volnočasové aktivity zde provozujete?

Jednak děláme každý třetí čtvrtek v měsíci Pohádkování. To má vlastně tři části, v první si přečteme nějakou pohádku k tématu, v druhé děti něco tvoří k tématu, třeba hádání jak příběh dopadne a třetí část je pohybová, je to nějaká hra nebo soutěž. Také to zde slouží trochu jako družina, protože do družiny mohou jen děti do deseti let a ty starší už vlastně ne, takže pokud rodiče nemají čas si dítě vyzvednout, tak děti mohou být tady. Máme tu jeden počítač na hry, díky fondu rodičů tři netbooky na věci do školy a asi 7000 knih. A také děláme každý rok noc s Andersenem.

Je o ně zájem?

Je, díky dobré propagaci sem chodí hodně dětí.

Jaká akce byla nejvydařenější a která zase nejméně vydařená?

Noc s Andersenem v loňském roce byla nejvydařenější, dělali jsme bojovku po Hanspaulce kde děti měly za úkol hledat ulice, ten kdo našel ulici, i kdo splnil úkol dostal určitý počet bodů a cílem byla ulice, ve které bydlel, ve které žili nebo žijí dva dvě význačné osobnosti jeden ilustrátor knih Václava Čtvrťka, nebo jedné knihy Václava C, to měli za úkol děti zjistit kdo to a kde bydlí, pak jsme se tam vyfotografovali. Pak měli opravdu složitý úkol sami měli za úkol zjistit toho Smetanu toho tam byla nápověda kdo ilustroval Křemílka a Vochomůrku, a tam to bylo jednoduché ale pak měli za úkol zjistit, kde bydlela autorka knížky o Nespokojeném králíčkovi a jak se jmenovala, a to bylo velice těžké a to jim trvalo tak půl hodiny ptali se lidí a opravdu samostatně hledali a největší legrace, lidi bydleli téměř v sousedství a nevěděli že Marie Majerová tam bydlela, takže to byla jedna z nejvydařenějších akcí. Na té noci s Andersenem se většinou, až do předloňského roku, podíleli ještě skauti, skautský oddíl zdejší a nejméně vydařená bylo jedno Pohádkování kdy se náhle a to jako nebyla ničí vina, náhle se udělalo po třech nedělích dešťů se udělalo krásné počasí, takže přišli asi dva lidi, ale zase mělo to jedno pozitivum, mezi těmi dvěma maminkami které přišly byla jedna maminka, která se zajímala o to že by dítě dala sem do školy no a když zjistila, co se tady dělá tak sem samozřejmě že dítě sem do školy dala.

A proč myslíte, že třeba ta Noc s Andersenem byla taková nejvydařenější, co to způsobilo?

Je to sice náročná příprava, ale je to pro děti je to velice vděčné oni se na to děti těší celý rok, protože na Noc s Andersenem nemůžou všichni. Noc s Andersenem je jenom pro děti, které jsou zapsané jako čtenáři knihovny a které chodí do té knihovny, takže to je vlastně za odměnu. Letos to jsem to měli ještě ztížené, protože jsem měli celoroční soutěž, takže na Noc s Andersenem, ten kdo soutěžil, kdo zodpovídal otázky tak ten měl body navíc, tam jsem měla pořadník protože dětí je hodně a do knihovny se vejde jenom 20 dětí, takže letos to bylo velice zajímavé a pak jsme měli ještě jednu zajímavou akci velice vydařenou bylo to zase Pohádkování bylo velikonoční a anglické a dělala to dokonce jedna maminka která se sama nabídla, která pravidelně chodila na ta Pohádkování, má tady dvě holčičky jednu ještě snad v mateřské školce a ta připravila velice krásné, krásný pořad, daly jsem dohromady stoly vyzdobili jsme všechno velikonočně, máme z toho krásné fotky a ona přinesla spoustu různých dárků které jsme tady poschovávaly po knihovně a všechno se to odehrávalo v angličtině a připravila takový kvíz, z internetu stáhla oslavy velikonoce z různých zemí světa a děti měli za úkol hádat, nebo zjišťovat, spíš hádat odkud ta oslava je

z jaké země to je a ten kdo uhádl ten si mohl najít jednu výhru, jedno sladké, nebo prostě různé věci které tu byly. No a nakonec byla ještě taková přehlídka klobouků což je údajně New Yorkský zvyk ona na to měla od Irvinga Berlina staženou hudbu na to na ten pochod kolem tady místnosti a rozdala dětem krásné klobouky s kytkami a různé čepice a různé ozdoby hlavy no a děti si udělaly takovou jakoby jako parádu, takovou přehlídku a pochodovaly tady a všichni se děsně vyřádili a bylo to nádherný.

Na čem myslíte, že závisí právě úspěch té akce, jestli se bude líbit.

No tak jednak na přípravě jednak na propagaci ale to ne aby se líbila, ale aby lidi přišli, aby byla úspěšná aby se o tom lidi včas dozvěděli a ani ne tak na financích, protože většinou vaříme z vody, jako nesmí to nic stát, protože na to nic nemáme, ale v podstatě i na tom že třeba ta akce třeba už má tradici a ví se že je kvalitní, tak se na tom chodí

A podílí se nějak děti na přípravě?

Děti se většinou nepodílí, protože to jsou malé děti, pro které to pohádková ní je, akorát jednou se podíleli děti kdy si připravily takové herní prostory, měli jsme princezny a auta, tak kluci si tady vytvořili dálnice, křižovatky, rozestavěli si tam dopravní značky a vzali si autíčka a jezdili a holčičky zase přinesly hadříčky a ty šily za pomoci provázků, sponek kancelářských a nůžek šily modely s babičkami a maminkami.

Říkala jste teda už, že rodiče spolupracují, že vám pomáhají třeba dělat ta Pohádkování spolupodílejí se třeba ještě jinak na tom běhu té knihovny?

Velice se podílí klub rodičů, který v podstatě financuje školní knihovnu, protože my od školy nedostáváme ani korunu. Klub rodičů dává 5000 na časopisy na rok, 5000 na knížky a od loňského roku kdy jsem šla na Klub rodičů a vysvětlila jsem, co všechno se tady dělá, tak přidali dalších 5 000, takže máme 10 000 na rok. No a kromě toho ještě opravdu rodiče pomáhají, ta maminka, rodina té maminky, která dělal to anglické Pohádkování tak ta věnovala sponzorský dar knihovně, dalších 10 000, takže jsme mohli nakoupit tři tituly společné četby, s tím že se kupují už jen do každé lavice jedna knížka.

Říkal jste teda, že už jste spolupracovali se skauty, spolupracujte ještě s jinými institucemi?

To nevím, jestli jsem teďka říkala s Městskou knihovnou.

Teďka ještě ne.

S městskou knihovnou spolupracujeme, kdy zařizuju jednak exkurze. Všechny třídy projdou za školní rok exkurzí do místní pobočky městské knihovny v Praze a oni nám zase nabízejí akce, které oni pořádají a děti tam na ně chodí, takže tady máme dobrý kontakty, dobrý zkušenosti, takže když tam byl teďka den spisovatelů tak. Navíc i besedy se spisovateli dělá i naše školní knihovna, bydlí tady Daniela Krauberová, její dcera nebo děti sem chodí do školy do školy, takže tam nám sem chodí. Byla i na letošní Noci s Andersenem, četla tady ukázky ze svých připravovaných knížek a dětem se to strašně líbilo. Takže navíc pro akce pro dospělé, to nevím, jestli patří do tohohle, jsme tady měli Jana Cimického besedu teď nedávno, takže snažíme se

Já se teďka zeptám, jestli existuje nějaká metodika práce školních knihoven nebo nějaká doporučení?

No existuje oficiální předpis, doporučení pro činnost školních knihoven, které vydalo ministerstvo školství a tam se mluví o tom, kam se lze obrátit s dotazem na pomoc. Je to národní pedagogická knihovna Komenského. Potom existuje ještě sdružení knihovníků a informačních pracovníků, Ski, při kterém pracuje Klub školních knihoven, mají svoji webovou stránku tam je možné se také obrátit ale metodika práce školních knihoven jako taková v podstatě neexistuje. To co se týká metodiky co se existuje je spíš i v příručce pro školní knihovny je spíš ta technika zpracování knih, neboli taková ta administrativní činnost, která, že ta knížka musí být evidovaná tak aby se nedala, prostě takové na ty finanční předpisy a zapsání i návod jak knížky postavit aby se děti mohly velice dobře v té knihovně zorientovat.

Máte teda nějaký roční plán?

Ano školní knihovna má roční plán činnosti, který je zahrnutý do ročního plánu školy hlavně do těch mimoškolních výchovných akcí nebo mimoškolních tak tam se knihovna hodně podílí, má ale svoje akce i dopoledne kolem vyučování třeba pasování nebo odpoledne to mimoškolní jsou pasování prváčků to je tak napůl žejzo, prostě je toho poměrně dost.

Jaké formy práce používáte?

Jednak individuální a jednak kolektivní. Z těch individuálních to je jednak při vyučování, ten největší podíl na tom dětském rozvoji čtenářství - Najít dítěti takovou knížku aby se mu líbila, aby si ji rádo přečetlo, to je asi tak největší. No a potom když tu děti jsou odpoledne tak jako se s nimi bavím nebo jim pomáhat psát úkoly.

Jaké jsou podmínky, nebo nějaké předpoklady aby právě knihovna mohla pořádat tyto volnočasové aktivity?

Jednak zájem ze strany školy a jednak prostorové podmínky, personální podmínky a zájem dětí.

Vy jste zmínila ty personální podmínky, jaké vlastnosti by měla mít dobrá knihovnice?

No v první řadě by to měla být neformální autorita a měl by to být kamarád pro ty děti spíše než nějaká autorita, ale samozřejmě že autoritu musí být, protože se jedná o bezpečnost dětí, ale musí to být zároveň kamarád a musí umět ty děti tak jako nenápadně vést protože určitě ta školní knihovna má nějaký cíl ke kterému se snaží dostat, takže musí být vzdělaná, musím mít spoustu znalostí, protože dotazy dětí jsou velmi široké, jednak se týkají vyučování a jednak i v těch volnočasových aktivitách tak je zajímavá spousta věcí, chovají různá zvířata, dělají různé aktivity a k tomu chtějí informace, takže ta knihovnice musí toho hodně vědět.

Děkuji mockrát za rozhovor, nashledanou.

Morseova abeceda

A	.-	akát
B	-...	blýskavice
C	-.-	cílovníci
D	-..	dálava
E	.	erb
F	..-	Filipíny
G	--.	Grónská zem

H	Hrachovina
CH	----	chvátá k nám sám
I	..	ibis
J	.---	jasmín bílý
K	.-.	krákorá
L	.-..	lupíneček
M	--	mává
N	-.	Nástup
O	---	ó náš pán
P	...-	Papírníci
Q	--.-	kvílí orkán
R	.-.	rarášek
S	...	sekera
T	-	trám
U	..-	učený
V	...-	vyučení
W	.-.	vagón klád
X	-..-	Xénokratés
Y	-.--	Ýgar mává
Z	--..	známá žena

Velký polský kříž

ABC	DEF	GHCh
IJK	LMN	OPQ
RST	UVW	XYZ

Mobilní šifra

